

Г А Л И Ц К І И
П Р И П О В Ъ Д К И

И
З А Г А Д К И

З О Б Р А Н І И

Г Р И Г О Р И М И Л Ъ К Є В И Ч О М .

Видано в Петербурзі

— 3 * 6 —

въ К. С. В. Д. 1841.

У В Ъ Д Н И

напечатано черешками о. в. мекитаристовъ.

1841.

Книжный Магазинъ, совокупной старо и
новославянской Литературы *Иосифа*
Венедикша въ Вѣнѣ, на Мѣстѣ (плацу)
князя Львововича N^{го}. 1100.

Вѣнѣ. 1845

Николая Захревскаго.

Ревель. 13 Юня 1845 года.

Цѣна однаго рубль сереб.

ДЕКИ

А. А. КОТЛОРОВСКАГО

№

Том.

R-80

Львів

ГАЛИЦЬКІ

ПРИШОВЪДКИ

И

ЗАГАДКИ.

ЗЪБРАНІИ

ГРИГОРИМ ИЛЬКЄВИЧОМ.

У ВЪДНИ.

НАПЕЧАТАНО ЧЕРЕВКАМИ О. О. МЕХИТАРИСТОВ.

1841.

4573

Library stamp

[Faint blue ink scribble]

СТАНОВИЩА
НА ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ
ЦК КПСР

1987 г.

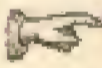
Державна Публічна
БІБЛІОТЕКА УРСР
№ 220 Ст.

ПРЕДИСЛОВІЄ.

Не так шбшилася погорблець,
сли блукаючися на згарниці зни-
щеного обистя свого, выдобуде
акї дорогїи недогарки свого улбнїя,
як я 'м радовався, сисуючи сїи
народнїи приповѣдки и загад-
ки, в надѣѣ подаши их чесшым
чашашелям руським. — Только-
шо лише, милїи країне! нашої
народности; шолько-шоб, що в
пѣснях, обрядах, казках, при-
повѣдках и пр. осталося бо-
гачства из колишного улбнїя и
словесности давной Словеници
и славного Галича!.. Є шо скарб

народности, кошрый в памяти и в сердцах вѣрного народа заховася; а кошрого нѣ огонь, нѣ мечь бесчисленныхъ враговъ досягнуши не мѣг. Вам, любезнѣи краине! посвящаю сей невеличкѣй, але дорогѣй подарок. Сущь шо правила предковъ нашихъ, освященїи довголѣтнимъ досвѣдченьемъ, не разгѣрко окуаленїи недолею, а переказанїи с поколѣня в поколѣнїе, на внуки-правнуки для перештороги и поученїя; сущь шо памятники дѣяній правдицѣв нашихъ, с

 Пересторога. Читати маєся по выговору южно-руському: е, як росс. э, поль. чesk. e; є, як росс. ъ, е, поль. je, ie, чesk. ge, ě; і, и, њ, ледви не так, як росс. ы, поль. у; ѓ, ѣ, як росс. і, и, поль. чesk. і; ъ, як росс. і, и, поль. jі, 'i, чesk. gі, j; г, як поль. чesk. h, серб. x. Прочїи буквы, як звичайно у Россїи и Сербѣв. — Окрѣм того

кошрых видко, як вони думали, гадали. В приповѣдках проявляється правдивое жишье, моральное здоровье народа, шуи зараз узнаете, де го болить и долбгав, дойдете и причины болю... Приповѣдки показують точный образ народа — его домашнего жишья — узнаете в нѣм народ богобоязливый, робочий, гостинный, згодливый — узнаете в сих илодах души его дух бысирый, глубоко мысленный, розум проникливый, що все изслѣдує, доходить и аж до живого проймає — задискусуешся не раз, киль-

---

богато Русинѣв Галицких вымовляють: а, по, ж, ш, щ, такожъ я по согласных, як є, ъе; ею, ою, в творит. над. змѣniają на ев, ов; ш наконецное в глаголах не измягчают и проч... тоті могутъ собѣ сін буквы по своему выговору читати.

ко мудрець руській понав и як
корошенько вышовѣв — переконав-
шися, якій народный наш язык
сильный, гнучкій, сирийшисный —
зачудувшися над шыл корошкыл,
а предцѣ шочным и дѣистыным
выразом, над буїностаы зрѣвна-
ній, як далеко воны сягнушай, як
глубоко понышай, як незвычайнй,
а однако' жь правдивй. — Загадки
покажущь Вам бышрошу розу-
ма, лежкѣшь выдумованя, играю-
щєє остроуміє народноє.

Посилаю Вам сіє собраніє...
пріймѣше го, милйи краєне! с
шыл пріятным сердцем, с ко-
трымь Вам посвящєє

ИЗДАТЕЛЬ.

ПРИПОВѢДКИ.

Нема приповѣдки без правды.

Прит.

ПРИШОВЪДКИ.

А.

- Або грай, або грошѣ вѣдай.
Або дай, або выдру.
Або добути, або дома не бути.
Або зелене жати, або нічог' не мати.
5 Або зыськ, або страта.
Або пій, або ся бій.
Або так, або сяк.
Або ты старый, абым ти просив.
Абы Бѣг ласкав, а батѣг тряскав.
6 Абы були побрязкачи, то будуть и по-
слухачи.
Абы вам гарбуз не покотився.
Абы день передновати, та нѣчь переначо-
вати.
Абы здоровье, будуть руки на мѣки.
7 Абы зубы, то хлѣб буде.
8 Абы лиха не знати, треба сѣоим плугом
та на своѣй нивѣ орати.
Абы моя голова здорова, то все гаразд
буде.
9 Абы на мене мѣсяць свѣтив, а я звѣзды
кругом побью.

- 18 Абы що до губы, будуть їсти зубы.
А бѣло? — бѣло. А черно? — черно.
- 20 А голено? голено. А стрижено? стрижено.
Ажъ му в лытках застигло.
Ангелскій голосок, а чортовѣ думка.
Андрею, не будьте свинею, коли вас люде
величаютъ. *Срав 1021.* —
- Андрюшку, будешъ їв юшку, а и мясцѣ,
бо мене детина ссе.
- 5 Анѣ бѣ, анѣ мѣ не знав.
Анѣ вбій, анѣ влѣй.
Анѣ видком не видати, анѣ чутком не
чувати.
- Анѣ в студеній водѣ не умишьяся.
Анѣ го вѣдмолитися, анѣ го вѣдхреститися.
- 30 Анѣ дзень, анѣ кукурѣку.
Анѣ до рады, анѣ до звады.
Анѣ злому кары, нѣ доброму нагороды.
Анѣ каменя не дадутъ голову провалити.
Анѣ ладу, анѣ складу.
- 5 Анѣ лопата, анѣ мотыка их не розлау-
читьъ.
- Анѣ на нитку, анѣ на выритку.
Анѣ нашъ, анѣ вашъ.
Анѣ на селѣ; анѣ в мѣстѣ не вѣрь не вѣстѣ.
Анѣ пѣчи, анѣ лавы.
- 40 Анѣ пѣсла, анѣ хѣсна.
Анѣ пришити, анѣ прилатати.
Анѣ продати, анѣ промѣняти; лучше було
не брати.
Анѣ священна вода не поможе.

Анѣ священною водою не вѣдохристишься.

5 Анѣ суди Боже.

Анѣ я ся в-ѣв, анѣ я ся внив.

Анѣ ѣвши, анѣ пивши, скачи дурью ошалавши.

А пророкови що?

„А робив бысь” — „Найко.” — „А ѣв бысь?” —

„Дайко” — „Оженив бысь ся?” —

„Ого!” — „А сорочка де?” — „Мовчи”.

50 А ты з вѣдки? — „Я не з вѣдки, я з доброн горѣлки.”

Б.

Баба а чорт, то собѣ рѣдня.

Баба виновата, що дѣвка черевата.

Баба з воза, коням легше.

Баба с некла родом. — Баба як тур.

5 Бабина гривна всѣм людем дивна.

Бабина донька а окомокѣв кѣнь усе гладонькѣ. ?

Баране! не мути воду в овкови.

Баришь дурному товаришь.

Бас гуде, скрипка грає, Гнат мовчить, а все знає.

60 Батога с пѣску не уплетешь.

Бачили очѣ, що купували.

Без Бога анѣ до порога.

Без божи вѣли и волос з головы не спаде.

64 Без грошѣй до мѣста, без соли до дому.

- 65 Без гроші чоловѣк не хорошій.
Без гроші, як без рук.
Без когута хата глуха.
Без мѣки нема науки.
Без мѣры нема вѣры.
- 70 Без по́дпалу и дрова не горять.
Без силы надаремный гнѣв.
Без соли, без хлѣба худая бесѣда.
Без суду, без права повѣсили.
Без ямы гребля, а без накладу зыськ не
буде.
- 5 Бере Лесько, хочь не лехко.
Бери Петре на розум.
Бере як вѣл на роги.
Бесѣды богато, а розуму мало.
Бади (пробачте ми чеснї люди) тому, що
носа не має.
- 80 Бити, не купити.
Бій бридзю в дѣраву дѣжку.
Бій забій на него.
Бій пса, най буде добрым.
Бійся в груди — лайся в мать.
- 5 Бій ты сила божа!
Блаженна вода не мутища ума. *ср. 581.*
Бланжча сорочка, як жуван.
Ближша сорочка тѣлу, як рѣдная тѣтка. *Л5*
Блуд мя допытався.
- 90 Бѣг Богом, а люди людьми.
Бѣг до уроды розуму не привязав.
Бѣг заплать за обѣд, же наѣвси дармоѣд.
Бѣйся Левку, коли пса бьють.

- Большая громада, як една баба.
5 Больше Бог мае, як роздав.
Больше в него розуму в пятъ, як у тебе в
головѣ.
Больше дѣл, як ковбас.
Больше заходу, нѣжъ празнику.
Больше страху, як переполоху.
100 Больше, як шмат — больше, як много.
Большій роехѣд, нѣжъ прихѣд.
Большій чоловѣкъ громада, як пан.
Бога вzywай, а руки прикладай.
Бога не гиѣви, а чорта не дразни.
5 Богато воды до моря уплине, заким ся то
стане.
Богато говорить, а нема що слухати.
Богатого и серп голить, а убогого и
бритва не хоче.
Богатого покута, убогого бесѣда.
Богатого с хваставым не розпо-
знавшь.
110 Богато два грибы в борщ.
Богато злого на одного.
Богатому чорт дѣти колыше.
Богачь, а свиня по смерти скотина.
Богачь крае дрѣбно.
5 Богачь рѣдко в гараздѣ жиѣ.
Богачь ся дивуѣ, чим убогій дѣти годуѣ.
Богачь ся дивуѣ, що бѣдный обѣдуѣ.
Богачь ѣсть колачъ, а бѣдный и хлѣба не
маѣ.
120 Бог высоко, царь далеко.

- 120 Бог дав, Бог взяв.
Бог знає, що дїлає.
Бог людїй не бракує.
Бог не дитина, слухати дурного Литвина.
Бог не карає прутом.
Бог не скорий, але лучен.
Бог не трубить, коли чоловїк губить.
Богом ся свѣдчить, а чортови душу за-
продав.
Богу хвала, що ся душа напхала.
Бодай есь богато видѣв, а не мав за що
купити.
- 130 Бодай жартовати, а не хорувати.
Бодай и пес свою хату мав.
Бодай мѡй ворог знав, що нинѣ за день.
Бодай так пси траву ѣли по тїй правдѣ.
Бодай ти качки здоптали.
Бодай ти пан Бѡг мав — в чужїй коморѣ.
Бодай умерати, а в свѡй горщок заирати.
Божевѡльний Марку, ходишь по ярмарку;
нѣ купуєшь, нѣ торгуєшь, тилько
робишь сварку.
Боже дай добре, та не довго ждати.
Боже поможи, а ты небоже не лежи.
- 140 Бѡйки, що роблять мало, а ходять по
легойки.
Бѡнтся, щоби му зайць дороги не перебѣг.
Бѡнтся як чорт свиченой воды.
Болить горло спѣвати дурно.
Борг умер, зачекай не жїє, хто не мав
грошей, най не пѣє.

5 Борода велика, а розуму мало.

Борода не робить мудрым чоловіка.

Борода як у владыки, а сумління як у
шибенника.

Борода як у старого, а розуму нѣт и за
малого.

Борщ а капуста, хата не пуста.

150- Бо то не грушку, вкусити Марушку.

Боятися вовка, та у лѣс не йти.

Брат собѣ рад, а сестра собѣ несла.

Брехати, не цѣном махати.

Брехливу собаку далше чути.

5 Бридися, як кѣт салом.

Бував в Буваличох.

Бував на кони и пѣд конем, на столѣ и пѣд
столом.

Бувай здорова як рыба, гожа як вода, ве- 75 [версія]
села як весна, робоча як пчола а бога-
та як земля свята.

Бувай здоров, коли змолов.

160- Бувай здоров розуме, не зобачимоси ажъ
савтри.

Був вовк в сѣти и перед сѣтью.

Буде добре, як мине зло.

Буде (досить) єдного сонца на небѣ.

Буде дощ, бо йи ди волочатся.

5 Будем мати весѣлье, тато маму выдав.

Будемоси гостити — то у вас, то в
тебе.

167 Будешь дула, будешь фла; не будешь мисл. буди
принимати
дула, не будешь фла.

- Будь добрым выслушачом, будешь добрым
повѣдачом.
- Бурлак свѣчки до церкви не всуче.
- 170 Бути козѣ на торзѣ.
- Бѣся за масляиѣ вышкварки.
- Бѣють, и плакати не дають.
- Бѣгае, як кѣт загореный.
- Бѣда бѣднему и без наймита.
- 5 Бѣда бѣду породила, а бѣду чортова мати.
- Бѣда бѣду породила, а бѣды и чорт не
возьме.
- Бѣда бѣду тримае.
- Бѣда бѣдѣ на слободѣ.
- Бѣда з бѣдою ходить.
- 180 Бѣда на престолѣ, коли нема ничего в
студолѣ.
- Бѣда не знае приказу.
- Бѣда не спить, але по людех ходить.
- Бѣда не ходить по лѣсѣх, але по людьох.
- Бѣда тѣи курцѣ, що на нѣй сокола за-
правляють на ловы
- 5 Бѣда, у кого жѣника блѣда, а в кого ру-
мяна, то кажуть що пѣна.
- Бѣда учить хлѣба.
- Бѣда чоловѣка найде, хочь и сонце зайде.
- Бѣда, як дуда, куда йде, то реве.
- Бѣднему всюды бѣда.
- 190 Бѣды и грѣм не забье.
- Бѣды нѣ продати, анѣ промѣнити.
- Бѣжить, як швецъ с чобѣтми на торг.

Бѣлый як Арап — чорный як гусь.
Бѣс бѣду перебуде, една згине, десять
буде.

В.

5 Варованся кін, та палкою дѣстав.

В Бозѣ надѣи, коли хлѣб в торбѣ. *ср. стр. 16. —*

В буддень по старецьки, а в недѣлю по
панськи.

В великим поетѣ не ходи в гостѣ.

В головѣ му вилами укладали.

200 В головѣ тѣк, в языцѣ цѣи; де схочу то
змолочу.

В добру хвилю чекай злои.

В додрѣ ся не знає, а о бѣдним не гадає.

В дорозѣ, в гостинѣ памятай о худобниѣ.

Вези кобыло, хоть тобѣ не мило.

5 Великая руська мати.

Великій дуб, та дуцловатый.

Великій рот у вола, а говорити не може.

Великій свѣт, а нема ся де дѣти.

Великій татарській кѣнь, а дурный.

210 Великим панам трудно правду казати.

Великое дерево поволи росте.

Великое свято, що Климако в церквѣ.

Величаєся, як (выбачте) свини в дощ.

Верещить, як дѣдько.

5 Вертится, як швецъ в ярмарок.

Весна раз красна.

- Вже двѣрскои поливки хлєснєв — та о-
брокового хлѣба покушав.
Вже менѣ и в неклѣ гѣрше не буде.
Вже по всьому — вже клямка запала.
220 В живїи очи бреше.
В зимѣ сонце як мачоха — свѣтить, а не
грѣе.
Взяв бѣсє коня, най и уздечку бере.
Взяв го дѣдько за старый довг.
Взяв у бѣгомуполе, а богатому дав.
5 Взяв чорт батѣг, най бере и пужало (би-
чиво).
Взяв чорт корову, нехайже и теля возьме.
Взяв чорт, як своє.
Вився, як гадина.
Винного двома батогами не бьють.
230 В коршмѣ нема пана.
В кропивѣ (на смѣтїю) шлюб брав. *)
Власна хвальба не платить.
Власне лайно (шановавши слухи вашїи)
нѣ смердить, нѣ пахне.
Влѣз в чужу солому, тай шелестить.
5 Влѣз межн молот и ковало.
В лѣсѣ був, а дров не выдѣв.
В лѣсѣ дрива рубають, а до села трѣски
падають.
В лѣтѣ и качка прачка, а в зимѣ и Тереса
не берєся.
В мужа краду и перед него владу.

---

*) То є: на вѣру жїє.

240-Вяѣти не вяѣти, треба говорити.

В нещастью нема нѣ брата, нѣ свата.

В ночи всѣ коты буріи, а всѣ коровы скрїи.

Вовцю скубуть, а козам на вѣжки дають.

Водважний Жид и в школь (шановавши
честь вашу) бздить.

5 Вод головы рыба смердить.

Вод дошки до дошки, а в серединѣ анѣ
трошки.

Вод дурня чую, то ся не дивую.

Вод злого давця бери и капця.

Вод кѣнца до кѣнца.

250-Вод козика до ножика, вод ножика до ко-
ника.

Вод лихого довжинка и полѣву бери.

Вод на пасти и полѣ врѣжь а втѣкай.

Вод на паств не пропасти.

Вод огня бѣжу, а в воду скачу.

5 Воднама му вод рота цыцка.

Воднусти Боже грѣха, коли пригода лиха.

Воднусти Боже, коли тра борше.

Водсадив го, як kota вод сала.

Вод своего пана мила и рана.

260-Водси рѣка, водти гора, а в серединѣ
бѣда (Галичъ).

Вод смерти анѣ водхреститися, анѣ вод-
молитися.

Вод рогу до рогу, хто кого опукае, то
хвала Богу.

Водхрестисься вод дѣдка, а збудешься
грѣха.

- Вѣдченеся напаснику, а не була на праз-
нику.
- 5 Вѣд чорта не буде добра.
Вѣз там мусить, де го кони тигнуть.
Вѣла гребе, и сам на себе персть мече.
Вѣльно собацѣ и на Бога брехати.
Вѣльно губцѣ в своѣй халуцѣ.
- 270 Вѣи собѣ байдуже.
Вовка ноги годують.
Вовка треба оженити.
Вовка у плуг, а вѣи к чорту в луг.
Вовка щось все до лѣса тягне.
- 5 Вовка як годуй, а вѣи у лѣс двитси.
Вовки го з-ѣли (бавитси).
Вовк и личенї вѣицѣ бере.
Вовк лежачи не утыѣ.
Вовкови барана з горла не выдрешь.
- 280 Вовк сытый и вѣиця цѣла.
Вовк старый не лѣзе до ямы.
Вовк хованый, прїятель перепрошеный,
сын прибранный, а Жид хрещеный,
то все непевнї.
Вовк через послы не тыѣ.
Вода в решетѣ не встоитси. *)
- 5 Вода все сполоще, лише злого слова
нѣколи.
Вода з водою зїдетси, а човѣк с човѣ-
ком. *срав 437.*
- В одной руцѣ палцѣ, та не однаковї.

---

*) Говорливый не затрїкає тайну.

Воду вари вода буде.

У Вола голов^а не болѣла, коли корова теля
родила.

290 Вола вяжуть мотузом, а головѣка словами.
Волом зайця не догонишь.

Волос сивѣе, а голова шалѣе.

Волочеса, як голодне лѣто.

Волочится, як волоцюга у плуга.

5 Волы, конѣ по оборѣ, а бѣда по перед очи.

Волы, коровы даю, але долѣ не вгадаю.

Воляешь свои воши бити, нѣжь чужіи
гроши лѣчити.

Волю коловати, як просто ѣхати а бѣдо-
вати.

Воробецъ на себе смерти не має. (Казка).

300 Ворон, то не птах, шо в свое гнѣздо каляе.

Ворона хоть мала, а рот має великій.

Ворон воронови ока не выклюе.

В очеретѣ шукає сука.

Внав в бѣду, як курка в борщ. *кака курѣ в борщѣ.*

5 В пригодѣ мысль о свободѣ.

В пригодѣ познавай пріятеля.

В свои чоботы хоче го взути.

Все в сподѣ, не на верха.

Все гаразд, жѣнка ледацо, не зварить,
не спече, коли нема що.

310 Все едно, чи кнышь, чи нирѣг.

Все иде в спак. — пошло на пси.

Все купишь, лише тата и мамы нѣ.

Все має, хіба ще птасього молока забав.

Все мине, а грѣх зѣстане.

- 5 Все ми сорочка не мила.
Все може нагородитися, ино страх нѣколи.
Все на бѣдного дригота.
Все недогода бабині й дѣвцѣ.
В середу постила, а кобылу вкрала.
- 320 - Все рыба и хруцъ мясо.
В службѣ треба ухом земаѣ приимати.
Встав, оперезався — зо всѣм зѣбрався.
Встань жѣико — будемо говорити, бо люди
о нас давно не говорятъ.
В Станѣславѣ*) каждый на своѣй стравѣ.
5 Вступися грибе, най козарь сиде. *туче*
Ветѣби мене Боже, де мя не потреба.
Всю берн — а мене лишн.
Всю в арендѣ — брехни не в арендѣ.
Всѣ паны, а хто буде (выбачте) свниѣ
пасти. *у се паны, и чинаи "коги на гробаму"*
- 330 - Всюды бѣда — лишь там добре, де нас нема.
Всюды гаразд, де нас нема.
Всюды гаразд, а в дома найлѣпше.
В танцѣ два кѣнцѣ; чи сам внадешь, чи
ти трутить, то си пѣбьешь.
- и Давиде
спх. 16.*
- 138 — 5 Втѣкай голый, обѣдрутъ ты.
В убогого все по обѣдѣ.
В убогого тогдѣ недѣля, коли сорочка бѣла.
В хатѣ як в загатѣ.
В часѣ погоды бѣйся великои воды.
В чипци уродився, а на посторонку згине.

*) Станѣслав або Станцѣславов обводовое мѣсто над
Внетрицею.

340 В чоботях ей чоловік умер. *)

В чоботях ходить, а босім слѣды робить.

В чѣм паны бракують, в тѣм убогін смакують.

В щастью не вмѣе ^иголовѣк статковати.

Выбераеся, як за море стрѣляти.

5 Выкѣв его в поле.

Выдав го на зарѣа.

Выйшов на Ђцкову суку.

Вылетѣло, як мак, а учинили, як шпак.

Вымѣняв шило на швайку.

350 Выори мѣвко, посѣй рѣдко, уродится дѣдько.

Вырванся, як заяць с конопель.

Выслизнувся, як лискорь з матиѣ.

Высокій, як дуга.

В м с о к і н пороги на нашѣ ноги.

5 Выстрихнув го на блазна.

Вытрѣщив очѣ, як зарѣзанный баран.

Вытрѣщився, як дѣдько.

Выховав детину в добрую годину.

Выхопився, як Козак з маку (Казка).

360 Выщирив зубы, як цыганськї дѣти до мѣсяця.

Вышоть тое вже и вовки в'лѣсѣ.

Вѣно: або вовк зѣсть, або згине само.

Вѣтер божіи дух.

---

*) Не жала чоловіка.

Г.

- Гадина в єго словах дихав.
- 5 Гадину має за пазухою.
- Газда цѣлою губою.
- Гадка гадку прошибав, журится, що нѣког^о
не має.
- Гадка за горами, а смерть за плечами.
- Гаду, гаду, а мыши в крупах.
- 370 - Гала, драла — гоца драла.
- Галу, балу, а (выбачайте) свинѣ в рѣшкѣ.
- Гаразд — кобы вытримати.
- Гараздови не хоче, а бѣду мусить.
- Гаразд тобѣ — сидижь собѣ.
- 5 Гаразду знести не може, а бѣду тернить.
- Гарбуза наѣжся, а на вербу подивися, то
станешь голоден.
- Гарбуз мамѣ — а татови дыня.
- Гей! гей! — та не дома, куда мацну, то
солома.
- Гетьта впала — вѣсьта встала.
- 380 - Ги на ти, не к тобѣ осина (не до вас мо-
влячи).
- Гине як рыба за водою.
- Глухій, що не дочув, то выгадає.
- 4 Глухого а нѣмого справы не допы-
тавшься.
- Глухого пытайся — а вѣн Богу молится.
- 5 Глухому нѣсно спѣвати.
- Глянь на себе — буде с тебе.
- Гѣрка гостина, коли лиха година.

Горкій свѣтъ — тато и мама ослѣпи, а дѣти
пѣмацки ходять.

Горко заробляю — солодко з-ѣм.

370- Гѣсть лавы не засидить, лѣжка не зале-
жить.

Гѣсть не прошений, не дуже буває ту-
ченийый.

Гѣсть першого дня золото — другого
срѣбло — третого мѣдь, а четвер-
того до дому ѣдь.

Говори Грицю богородицю.

Говори до горы, пане Григоре, а гора
таки дурна.

5 Говори до неї, а в неї Маковей.

Говори до стовпа, а стовп стоить.

Говори Климе най твоє не гине. (Казка.)

Говорила небѣжченька до самої смерти —
а як вмерла, то ноги задерла.

Говори Петре с фостом.

400- Говорить, якбы в него кушты.

Говорить, якбы три дни хлѣба не ѣв.

Говорить, як з бочки.

Говорить, як на мѣках.

Говорить, як спить.

5 Говорить, що слина до губы принесе.

Говори чорте за паном. *за попомъ*

Говорѣм за вовка, говорѣм и по за вовка.

Година платить, година тратить.

Годуй мене до Ивана, а я с тебе зроблю
пана.

410- Годѣ куме чести.

Годъ куме ѣсти, бо не буде на пироги мѣсце.

Голова болить, а хлѣб, як на огни, трѣщить.

Голова велика, а розуму мало.

Голова вѣд клопоту трѣщить.

5 Голова головѣ, а чѣст чостови (не при вас мовлячи).

Голова кѣсть, а зад (выбачте) мясо, в голову цѣлуютъ, а в зад бьютъ.

Голова мѣся шукав.

Голова не до рады, а (выбачте) зад не до крѣсла.

Головов стѣны не пробьешь.

420 Головѣ клопѣт, а бѣдѣ весѣлье.

Голого лехко голити.

Голоде дай ѣсти!

Голодне око не засне.

Голодному завсѣды полудне.

5 Голодному и вѣсенник добрый.

Голодному, кожда страва добра йому.

Голодному хлѣб на гадцѣ.

Голодный и кѣл не боится.

Голодный як пес.

430 Голодных и муха повадитъ.

Голодній кумѣ, хлѣб на умѣ.

Голубецъ тукав, як пары шукав.

Голый и босый, а голова в вѣнку.

Голый розбою не боится; мокрый дощу не лякается.

- 5 Голый, як турецкій святий, — як пень, —
як бубен, — як мати на свѣт родила.
Гоняться, як хмары.
Гора з горою не зійдеся, а чоловік с чо-
ловіком завсѣды. *срав. 286.*
Горбатого и могла не справить.
Горда душа в убогим тѣлѣ.
440 Горе дворови, де корова розказує во-
ловн. *казана гора*
Горнець вѣтлови доганяє, а оба смѣльнѣ.
Горох, ка нуєта, хата не нуєта.
Горох на стѣну кидає. *як горох на стѣну*
Горѣвка не дѣвка, а мачуха не мати.
5 Горѣвка не дѣвка, а Семен не дурень.
Горѣвка не дѣвка, не треба їй цѣловати.
Господарь служѣ не выкає.
Господи! дай своій час добрый.
Господи допомагай, перше на хрестини,
як на коровай.
450 Господи! злѣзь та поднися.
Граду, тучи увѣйшов, а злых рук не
увѣйшов.
Грай Петре! а все шумки. (Казка.)
Грицю! не спускайся на паляницю.
Громада великій чоловік.
5 Грѣвка му упала.
Грѣх не лычком звязати, та пѣд лаву
сховати.
Губа в него, як хѣлива.
Губа як на коловоротѣ лѣтає.
Губою говори, а руками роби.

460 - Губою що хочь паети, а руки при собѣ
держати.

Гуку, куку за таларь, а чоботы за шостак. *Найді*

Гулай душа без кунтуша, шукай пана без
жупана.

Гулай душа в тѣлѣ, коли кости в цѣлѣ.

Гуманській дурень с чужого воза бере,
а на свѣй кладе.

5 Гучно, бучно, а в пяты зимно.

Гуца дѣтій не розганяє.

Д.

Давали, а ве выймали.

Дав Бѣг душу як в грушу, волѣвбы козу,
тобы молока дала.

Дав бы'м на м о л е б е в, але'м сам потребен.

470 - Дав бы му и сорочку с себе.

Дав еи Бѣг долю як фандолю.

Дав есь Боже тому, що не може, а и бы
змѣг, та не дав Бѣг.

Дав му бобу залѣзного з-ѣсти.

Дав му куку в руку.

5 Давній пригоды боронять вѣд шкоды.

Давно пропало, що з воза упало.

Дає собѣ по носѣ грати.

Дай Боже бѣды, а грошѣ будуть.

Дай Боже гостя в дѣм, то и я напьюся
при нем.

480 Дай Боже здорово сходити, а на друге
заробити.

Дай Боже на перед бѣльше!

Дай кому волю, а собѣ неволю.

Дай кому жѣнку, а сам труби в кужѣвку.

Дай коневн вѣвса, а гони го як пса.

5 Дай курцѣ гряду, а вона летить на банти.

Дай менѣ Боже той розум на перед, що

Русиновн на послѣд.

Дай, не дай — а не лай.

Дай серцю волю, а сам пѣдешь в неволю.

Дай старче палицю, а тебе най пси ѣдять.

490 Дайте и сало, абы за мое стало.

Дай ти Боже тилько гадки, абы 'сь о мнѣ

забув.

Дай хлѣба-соли вороговн, хоть як ска-

женому псовн.

5 Далекю куцому до зайця.

Далекю, як небо вѣд землѣ.

6 Дали му по московськи, ажь ся лоб заку-

рив.

Дали ѣсти, а не було де сѣсти.

Дар за дар — слова за слова.

Дармо колодку через пень валити.

Дармо с сухой кирницѣ воду брати.

500 Дармо сушишь голову небоже, крупа цшо-

ном бути не може.

Дармо — треба бренькнути.

Дарованому коневн не заглядають в

зубы.

Даси коневн половы, буде робив поволи.

- Дася руками, не выходишь ногами.
- 5 Дастъ Бѣгъ и вѣдъ квасу, о краеу.
Два ^{ол}Жиды, а двѣ невѣстѣ зрѣблять ирма-
рокъ и мѣстѣ.
- Два кметѣ, пан третій.
- Два когуты, два дымы и двѣ господинѣ
нѣколи ся не зродять.
- Два третього не ждуть.
- 510 -Двое рѣдкихъ, третій борщъ.
Двомъ панамъ служить, а сорочки не має.
Двомъ панамъ тяжко служити.
Двохъ недужихъ сѣли, тай хлѣбъ зѣли.
Де Бѣгъ церкву ставить, там дѣдько
коршму.
- 5 Де богато господинь, там хата не метена.
Де в Бога коршма, а в чорта церковъ?
Де великая рада, там рѣдкій борщъ.
Де верба, там и вода.
Де вѣдвага, там и щастье.
- 520 -Де все гостинна, там голодъ не далекий.
Де голова блудить, там фѣстъ ридить.
Де го не посѣшь, там зійде.
Де громада церковъ ставить, там пан коршму.
Де густа рука, не треба й друка.
- 5 Де густо, там не пусто.
Де двохъ бѣвса, третій не мѣшайся.
Де дерево рубають, там трѣски падають.
Де добре пиво, не треба й вѣхи.
Де дѣдько не посѣвъ, там ся баба вро-
дять.
530. Де кого долѣгае, там руковъ сѣгае.

Де кого не просять, то кім выносять.

Де кого не свербить, там си не чухрав.

Де кум? — де коровай? —

Де любить, не части, де не люблять,
не ходи.

Де люде ходять, там трава не росте.

Де мило, там очи — де болять, там руки.

Де мужь старый а жѣнка молода, там
рѣдка згода.

Де не горить, там ся не курить.

Де незгода, там часта шкода.

540 Де нема лица, там нема встыда.

Де нема, сам Господь не возьме.

Де не можешь перескочити, там пѣдлѣзь.

Де не став вовчон свирь, надстав лиса.

Де пѣде лис, то всюды увис.

5 Де пѣде Тера, все ѣй гѣрка вечера.

Де пѣде, то все золоті грушки за ним
ростуть.

Дере коза дозу, а хлоп козу, а хлопа йид,

а йида пай, а пана юриста, а юриста

триста.

Де розуму не став, там силы добувае.

Де руки и охота, там спора работа.

550 Де сила (множество), там и мѣць.

Десь не дав гроша, там не пхай носа.

Де ся двом варить, третій ся поживить.

Де ся двох бѣе, там третій за калитку
бере.

Де ся тин часы дѣли, коли сами ковбасы

до губы летѣли?

- 5 Десять разів мѣрь, а раз утни.
Де сѣсти, там сѣсти, абы що з-ѣсти.
Де ти радї, там рѣдко бувай; а де не
радї, там не загладай.
Де той хлѣб дѣвся, що 'сьмо вчора з-ѣли?
Де тонше, там ся рве.
- 560 Де ти просять не вчащай, де не просять
не бувай.
Де хата не метена, там дѣвка не пла-
тена.
Де храм, то и я там.
Де хто лѣтовав, най там и зимує.
Де худоба, там и шкода.
- 5 Де чорт сам не зможе, там бабу пошле.
Дешева рыба, дешева и юшка.
Де щастье унало, там и прїятель мало.
Де ѣдять, там ся тиши, де грошѣ лѣ-
чуть, там ся не пхай, а де быють,
утѣкай.
- Дивится, як вѣл на новїи ворота.
570 Дивного фелю чоловѣк.
Дїво, не решето, богацько дѣрок, а нѣку-
да вылѣзти.
Дїво, що у пана жѣнка хороша.
Диво, як сито, а чудо, як решето.
Дитина що ся постушить, то лунить.
- 5 Дитину люби як душу, а тряси як грушу.
Дитину серцем люби, а руками тиети.
Для прїятеля нового, не пускайся ста-
рого.
Днеси, як лехкѣ в борци.

- Днесь менѣ, а завтра тобѣ.
580 - До Бога с прозьбою. *До Бога высоко, до ца-
ра далеко.*
Добра вода, бо не мутить ума. *ср. 86.*
Добра воля стане за учинок.
Добра дѣвка — як старосты йдуть, тогда
хату мете.
Добра птица своего гнѣзда не каляе. *хатѣ.*
5 Добра рада, як готовѣ гроши, а лихая
готове нещастье.
Добра справа не потребуе суду.
Добра то рѣчь, що є в хатѣ пѣчь.
Добре богатому красти, а старому бре-
хати.
Добре глухому — не скаже нікому.
590 Добре горорить, а злое творить.
Добре говорити, ^укого не болять.
Добре господниѣ, коли повно в судниѣ.
Добре гудѣти, коли є в чим шумѣти.
Добре дурѣти, коли приступає.
5 Добре на мою мѣрку; нехай мене бьють.
Добре ніколи не укумляе.
Добре рѣць с потоками.
Добре само ся свалить, а злое похвалы
негодно.
Добре слово стоять за завдаток.
600 Добре ся довго памятає, а злое ще довше.
Добре ся нестити, коли ся є де змѣстити.
Добре ся ширити в чужій.
Добре того страшити, 'же ся бонть.
Добре той радить, хто людей не звадить.
5 Добре то люде повѣдають.

- Добре тому ковалеви, 'же на об'ї руки кує.
Добре шумѣти в чужім.
Добро все умѣти, а не все робити.
Доброго коршма не зопсеує, а лихого
и церков не направить.
610 -Добро дурня здурити.
Доброє ковало не бонься молота.
Добро псу муха.
Добро тиць, як ниць.
Добрий жнецъ не пытає, чи широкій за-
гонецъ.
5 Добрий интерес, коли повный черес.
Добрий курецъ, коли в люлька и тютю-
нецъ.
Добрий пан — нѣ бье, нѣ лає, та в ни-
чим не дбає.
Добрий пес лучший, як злый чоловѣк.
Добрий хлѣб, коли нема колача.
620 -Добри дѣти вѣнецъ, а лихиі конецъ.
Доведе язык до Кієва*) — але и до кія.
Довжник весело бере, а смутно вѣддає.
Догаджає, як чиракови на ритѣ (шано-
вавши сонѣнько святое и день бѣлый
и вас яко кречныхъ).
Догана мудрого бѣльше стоить, як по-
хвала дурного.
5 До готового хлѣба знайдєся губа.

*) Кієв (Быль), старый город над Днѣпром, перве-
нствє вѣры христіанской на Руси — мати градом
руським (як Нестор пише).

До Дмитра (каже дѣвка): А люшки! бо
тя перескочу — а по Дмитрѣ: А ко-
та! бо ты наздопчу.

До Дмитра дѣвка хитра, а по Дмитрѣ
хочь нею грубу вытри.

Томаска.

До доброй кирициѣ стежка удоугана.

До Ильѣ рѣи пѣд гилѣ, а по Ильѣ рѣи
на гилѣ.

630 Доки ся не намучить, доти ся не научить.

До кривой дѣры, тра кривого кѣлака.

До кума треба розума.

Дома лев, а на вѣйиѣ тхѣрь.

До милованя нема силованя.

5 Домового злодѣя нѣхто не встереже.

До мого берега нѣхот' не приплавне, хибя
трѣска або — —

До мѣста по грошѣ, а на село по ро-
зум.

До оружа! до хлѣба, та до ножа.

До права треба мати два мѣшки: оден
грошей а другій бачности.

640 Доробився хлѣба, ажъ зійшов на дѣда.

До святого Духа не скидай кожуха, а по
святим Дусѣ ще ходи в кожусѣ.

До си збанок воду носитъ, доки му ся ухо
не урве.

До скулив, як пугою по водѣ.

До сѣмь лѣт чеши, по семи лѣтах сте-
режи, ще заплаати кому, шоб' взав
лихо з дому. *т. е. догд С. 1216.*

5 До сѣти впаде, хто з дурным краде.

- До тарѣлки, ^и мапіймося горѣлки.
Дочекався Грицько гречанов паски.
Дош лье як з луба — як с коновки — як
з бочки.
Дреси горло — цыбы спало, цыбы жерло?
650-Дрижить як Гуцул над дѣтьми.
Дров до лѣса нѣхто не носить.
Дуся, як допук на вогни.
Дурень нѣчим ся не журить: горѣвку
и льюлку курить.
Дурень пси очи несе.
5 Дурневи вѣчная память.
Дурневи и Вѣг не противится.
Дурный дав, а розумный бере.
Дурный и в Кіевѣ не купить розуму.
Дурный, коли мовчить, то за мудрого
уходить.
660-Дурный носить сердце на языкѣ, а мудрый
в сердци.
Дурный як турецкій конь.
Дурнѣв иѣ сѣють, иѣ орють, сами ся
родить. *святѣ и вѣ церквѣ.*
Дурня на ноги тручай, а вѣи на голову
паде.
Дурѣе — бо му ся добре дѣе.
5 Душа в мене вступила.
Душа в тѣлѣ — а сорочку воши зѣли.
Душа до нього спати ходить.
Дѣвка, як верба, де ю посадишь там
пріймешя.
Дѣвка, як огонь — не вѣста як коругов.

Релі
670 Дѣй швидко, так брідко — дѣй тихо и так лнхо.

Дѣд о хлѣбѣ, а баба о фіялках.

„Дѣду! село горить.” — „И торбу беру — на друге йду?”

Дѣдка поєй — дѣдко си вродить.

Дѣдькови очѣ промив.

5 Дѣдко го сюда прише.

Дѣдко св...тос знав.

Дѣравого мѣха нѣхто не напхае.

Є.

Є в гаску молоко, та голова не вѣзе.

Єго отець того не любить.

Є80 Єго тѣло не дасть уже тѣни.

Єдин гроши сѣдає, а другій мѣшок шіє.

Єдин до лѣса, другій до бѣса.

Єдин за вѣсьмнацѣть, а другій за без двох двадцѣть.

Єдин кѣл плота не удержить.

5 Єдин кѣт стада мышій не боится.

Єдин мудрый стоить за десять дурных.

Єдин мужь в дѣла а другій в дѣм.

Єдин плаче — другій сваче.

Єдин тримає печеню, а другій рожен.

Є90 Єдин цвѣт не робить вѣнка.

Єдин шіє, другій поре.

Є де сѣсти, а нема що вѣсти.

Єди бѣда чоловѣкови не докучить.

- Єднако убогому нѣчо҃г' не мати.
5 Єдна ластѡвка не робить весны.
Єдна паршива вѡвця всю череду заразить.
Єдна сорока з лѣса, а десять у лѣс.
Єдна то бурса.
Єдин дѣдѣки боюцца хреста, а другіи батога.
700 -Єдині руки права пишуть, єдині и мажуть.
Єдного пригода другого рересторога.
Єдного скаранье десятвом покаянье.
Єдного то плота колы.
Єдно збирай, а друге давай.
5 Єдно минути, друге звинути.
Єдному шила голять, а другому и бритвы не хотять.
Єдно око має бѡльше вѣри, нѣжь два.
Єдно пиши, а друге лиши.
Єдною ногою в гробѣ стоить, а ще злое творить.
710 -Єдным богацьо не прибуде.
Єдным волом нѣхто не доробивсея.
Єдным зубом треба ѣсти.
Є розум над розум.
Є того цвѣту по цѣлим свѣту.
5 Є, то мнесея, нема, то обійдесея.
Єще мачоха не забилася в голову.
Єще на моих воротах сонце засвітае.
Єще на тов в великій (вѣчовый?) звѡн не звонил.
Єще не зловив, а вже скубе.

720 - Еще ся не уродить, а вже по свѣтѣ хо-
дить.

Еще ся той не уродив, жебы веѣм догодив.

Ж.

Жартуй гладуцник, поки ухо не урвеси.

721 Жебы Жнд був з неба, вѣрити му не
треба.

Жебы вовк був сытый и баран цѣлый.

5 Жебы вовк не сидѣв за горою, бувбы за
другою.

Жебы кѣтка не скакала, тобы нѣжки не
зломала.

Жебы мѣг, тобы го в лыжцѣ воды утопив.

Жебы мѣг, тобы нѣжь в него встроив.

Жебы не губа, булабы золотая шуба.

730 Жебы не дѣти, лишебы в корчмѣ сидѣти.

Жебы пан Бѣг настуха слухав, тобы
весь товар выздыхав.

Жебы пес не сидѣв, тоб' зайци зловив.

Жебы пес робив, тобы в ходаках ходив.

Жебы (выбачайте) свиня рог и мала, веѣ-
бы люде выколола.

5 Жени сына коли хочь, коли можешь да-
вай дочь.

Живѣт товстый, а лоб пустый.

Живый о живым гадав.

Жувый живе, гадав, думае.

739 Жнд, а винница мати, не дасть загибати.

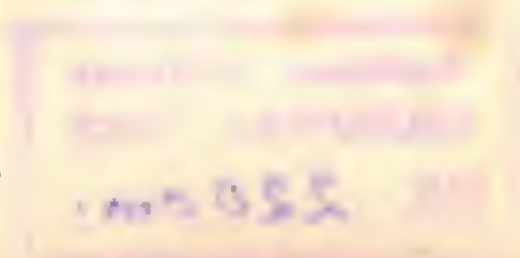
Державна Публична
БИБЛИОТЕКА УРСР
№ 220 ст.

- 740 Жид и молячи вчиться обманути.
Жидовське а панське не пронаде.
Жіють с собов, як пес с котом.
Журба сорочки не дасть.
Жінька Ивася боляся, під прип'юток схо-
валася.
5 Жінька книжника, а хата не метена.
Жіньки довге волосье мають, а розум
короткій.
Жіньку люби як душу, тряси як грушу, а
тр'ялай як шубу.

З.

- Забігає му ся печеного леду.
За битого, два небитых дають, та ще й
не беруть.
750 - Забув вів, коли телятьом був.
Забув, шо оженився.
Завируха — треба кожуха.
За вовка помовка а вовк иде.
За всеі головы и за Мартынові дѣти.
5 Загонтея загонть, нѣм си весельє сконть.
Загряз в довги по самі уха.
Загубивши сокиру добре и топориско.
За единого в винного сто невинных гине.
За единым присѣдом вечера з обѣдом.
760 - За ким Бѣг, за тым и люде.
Закрутив носом, якбы тертого хрѣну по-
нюхав.

Замкнув вовка межн вѣвцѣ.

Зальав му сала за скиру.

За мое жито ще мня побито.

5 За мои головы на твоей и волоска не стане.

За море по зѣлье пошов.

За нѣс кого водити.

Запюхав ковбасу в борщи.

За правду бьютъ, а за неправду и дѣды
плотъ.

770 - Запродав чортовн душу.

За раз не вѣщають.

Заробив на сѣль до оселедця.

За свѣй грѣшь, кождый хорѣш.

За сидженьє нема ѣдженъє.

5 За сиротою Бѣг с калитою.

Засмѣшься ты ще и на кутнѣ зубы.

Заспѣвай собѣ о липовым клинью, та о
бѣлий березѣ.

Застався — а постався.

„Застели стѣл.“ — „Нема чим.“ — „Дай
ѣсти.“ — „Нема що.“ — „То спрячь.“ ?

780 - Застивбьсь як зазуля.

За твоє добро кадук тобѣ в ребро.

За тым Боже, хто кого переможе.

Захотѣло му си в петрѣвку змерзлого.

Захтѣв у дѣда впросити хлѣба.

5 Захтѣлося — запрѣгайте; вѣдихтѣлося —
выпрѣгайте.

За чуже добро, вылѣзе ребро.

За чуже лычко, дась свѣй ремѣнецъ.

- З бабиного сына, а дочка ничого людя-
ного не буде.
- З бабою и дѣдько справу прѣграв.
- 790 З Богом Парасю, коли ты люди хотять.
- З Богом — на быструю воду.
- З брехнѣ не мрутъ; та вже бѣльше вѣры
не ймутъ.
- Збувся батько лиха — збувся грошей з
мѣха.
- Збѣгаются як на солонище.
- 5 З великими панами не за пан-брат.
- З великои хмары малый дощ.
- Звѣн до церкви скликав, а сам в нѣй не
бував.
- Звивався як муха в мази (або) — як пес в
сливах.
- Згода дѣм будуе, а незгода руйнуе.
- 800 З губы менѣ выйняв.
- Здався Цыган на свои дѣти.
- Здыбався хмѣль с цыбулею, перше ся
позневажали, потѣм ся повеличали:
„Помагай бѣг гѣрка.” — „Бодай здоров
шаленый.” — „Помагай бѣг смакови-
та.” — „Бодай здоров веселый.” —
- З детинов на вѣднуст, а з лихов долеп на
весѣлье.
- З доброго плота добрый кѣл.
- 5 З доброй студолы и потята добрин.
- Здоров сволоче! коли нѣхто не хоче.
- Здоров трам! выпью и я сам.
- Здох як пес — кром души и свитон.

- З другого ся насмѣває, а за себе забуває.
- 810-З другою бочки зачинає.
- З дужчим боротися — смерть за плечима.
- З дужшим не борись, з богатим не судись.
- З дурным иѣ знайдешь, иѣ подѣлишься.
- Здыбав го, як чайку на гиґздѣ.
- 5 З дѣдьком не сягай до одной миски.
- Земля бы го святая не пріймила!
- З одного вола двѣ шкурѣ не деруть.
- З одного дерева хрест и лопата.
- Ззираються як на тура.
- 820-Зійшовся Яким с таким.
- Зла искра все поле спалила и сама згасла.
- Злодѣй злодѣя зараз пѣзнає.
- Злой сховок и найлѣпшого поцув. *что можно сделать*
- З малой искры великій огонь. *то грѣхо божить.*
- 5 Змиловався Бѣг на рака, дав му з заду очѣ.
- З много сеѣсти кушты ѣсти.
- Змѣрив го вѣд нѣг до голов.
- Змѣшався як Омелькова мати перед смертью.
- Знав Бѣг з неба, що кому треба.
- 830-Знав господни, хто чого годен.
- Знав, де зимують раки.
- Знав кѣт, чіе сало. *зубовъ.*
- Знав — за курячу шишку. — Знав, з посакап, а в губу хап.
- Знав пес середу.
- 5 Знав свини (шановавши сонѣнько св., образы св. и слухи вани) що перець, вона каже шо то гречка.

Знаете нас самих, знайте и межи людьми.
Знае чорне на бѣлым — не слѣпый.
Знайдешь — не веселся; згубишь — не
смутися.
Знайшов — сокиру за лавою.

840 Знайшов церковцю Богу молитися.

Знала кобыла, нащо вѣз била.

З нашего Захарка, нѣ Богу свѣчки, нѣ
чортови угарка.

Знають сусѣды, шо ѣсть богачь на обѣдѣ.

Знаются, як лысін конѣ.

5 З ним нѣ стѣй, нѣ погоди.

Зо злои травы не буде доброго сѣна.

Золота швайка мур пробивае.

Золотѣ горы обѣцае.

Золотѣ руки, а вражій песок.

850 Золото, срѣбло губу затыкае.

Золотый ключь до кождыхъ дверейъ при-
дается.

З осичины не роблять колес.

З разу лычко, а потѣмъ ремичко.

З разу ѣли логазу, а якъ ся запомагли, то й
безъ вечера лягли.

5 Зуб за зубъ затисся.

З-ѣвши колачъ, берися зновъ до хлѣба.

З-ѣси мульку.

З-ѣсть песъ пса, коли нема барана.

З якимъ пристаешь, такимъ самъ остаешь.

И.

- 860-Иван зробиць, Иван з-ѣсть.
Иван не пан, а сто золотых не грошѣ.
И в мое вѣконце засвѣтитъ сонце,
И в погоду часом грѣм ударить.
И в старій печи дѣдько топить.
5 И в тата не своя хата.
И голодно, и холодно, и до дому далеко.
И горѣвки не хочу, и лица не дам.
Иде зима, а кожуха нема.
Иде с своим двором.
870-Иде як вода на лотоках.
Иде як с камени.
Идешь до суду — то треба „прійдѣте по-
клонѣмося.“
Иди на чужій руки.
Иди на штыри вѣтры, а на пятый шум.
5 Иди швидко, и так брідко, иди тихо, и
так лихо.
И дѣма мене не лишн, и с собов мя не
бери.
Иду, йду, на мѣсци стою.
И едно око спати хоче.
И жаба рыба, бо в водѣ сидить.
880-И заводити не вмѣ.
Из нехотя з-ѣв вовк порося.
И кашн не хочу, и по воду не пѣду.
И квасницю хробак гризе.
И колачем го не звабить.

5 И малин камѣницѣ роблять синицѣ,
И меже свитыми буває суперечка.
И мы люде добри — и наша мати не синица,
И на мудрым дѣдько на лысу гору
вздить.

И наша губа не фляша, так бы з-ѣла як и
ваша.

270 И небо я вовки з-ѣли,
И перед нашими воротами колнсь сонце
засвитаб.

И пес дурно не бреше.

И пес за ним не завые.

И пес пѣзнае чоловѣка.

5 И пѣд столом не выбрешешься (Казка).

И рыба не плине протѣ быстрий водѣ.

И сам не ѣсть, и другому не дасть.

И святыи Б о ж е не поможе.

И слѣпа курка деколи найде зерня.

200- И смѣлого пси кусають.

Истка кѣстка — выкапанный батько.

И старому собацѣ дригають жилы — —

И стѣны мають уха.

И то ему не до соли, коли грають на
басови.

5 И триетье не бере без причины.

И у владыки два языки.

И у сына гѣрка година, а у доньки
прибуде бѣдоньки.

И червоии чоботы мулять.

И чорт богато грошей маб, а в болотѣ
сидить.

910 - И чортовн треба часом свѣчку запалити
И я научуся по семій дѣтинѣ дѣвочити.

К.

Каже дѣтина, що бита, але не скаже,
за що.

Казав нан „кожух дам” — та его слово
тепле.

Казав нан, та изробив сам.

5 Казав сенека: стоїй собѣ з далека, та по-
такуй.

Казала Феся, що обійдешя.

Каламутна вода, як кисель, як жур.

Калаѣка не до вѣка — а нан не до
смерти.

Капуста не тлуста, а Матвѣй не гордый.

920 - Карае Бѣг старін кости за грѣхи в мо-
лодости.

Карай Боже до вѣка (таким хлѣбом).

Камію по засну
Каша наша, батьков борщ.

Килько воску, тилько й свѣчки.

Килько свѣта, тилько дива.

5 Книув слово як в маточину.

Клини клином выбивають.

Клини му в голову забив.

Кѣнь знав, як му сѣдло долѣгає.

Кѣнь молодой в гроши йде, а старый
выходить.

930 - Кѣнь над силу не потягне.

931 Кôнь на чотырох ногах, а предцѣ поты-
каеся.

Кôт лôвный, хлоп мôвный всюда по-
живится.

Кôт не лôвный, хлоп не мôвный оба ля-
дацо.

Коб' знатье, що в кумы питье, тоб' и
дѣти забрала.

5 Коб' не скрипка, та не бас, тоб' музыка
(выб.) свинѣ пас.

Кобыляча голова, як на дорозѣ знайдешь,
то ховстай и бій ю.

Кобы мя гриз чобôт, тобы не жаль, а то
ходак, тай ще не так.

Кобы не було пива, не було бы дива.

Кобы не хлоп, не вôв, не було бы панôв.

940 Кобысь пустив свои уха на торг, вчув
бысь богато о собѣ.

Кобы Тома робив, тобы дома роботу мав.

Кобы тота пшениця добра була, тобы ви
и там змололи.

Кобы хлѣб, а зубы будуть.

Кобы хлѣб, та одежа, тобы в головкѣ
лежѣ.

5 Коваль клепае, доки тепле.

Коваль сôгрѣшив, а шевця повѣсил.
(Казка).

Кого Бог любить, того навѣджае.

Кого Бог сотворить, того не уморить.

Кого Бог укарати хоче, тому и разум
вôдбере.

- 950 Кого гад укусив, той и глисты боится.
Кого люде за люде мають, с тим ся ку-
мають.
Кого мѣх наливае, тому и торба не дасть
спати.
Кого не прииѣкае, тот си не вѣдуе.
Кого стане на юшку, стане й на петрушку.
5 Кого ся бѣда вченитъ в раку, того дер-
жится аж до останку.
Кого ся бѣда ученитъ, того си тримае и
руками и ногами.
Кого щастье згубити хоче, тому перше
розум вѣдбере.
Кожда голова свѣй розум мае.
Кожда дѣвка гарна, котра заручена.
960 Кожда корова свое тело лиже.
Кожда лисица свѣй хвостик хвалить.
Кожда пригода до мудрости дорога.
Кожда птаха свое гнѣздо хвалить.
Кожда птица знайде своего Грица.
5 Кожда рука к собѣ крива.
Кождому добрый, собѣ злый.
Кождый блажен своим строим.
Кождый дѣдько в свою дудку грае.
Кождый когут смѣлый на своим смѣтью.
970 Кождый край мае свѣй обычай.
Кождый мае своего моля, 'же го гризе.
Кождый небѣжчик добрый.
Кождый пѣс на своим смѣтью гордый.
Кождый свое знае.
Кождый Цыган, свои дѣти хвалить.

Козак з бѣды не заплаче.
Козаки, як дѣти, хоть богацьо з-ѣдять,
то мало наѣдятся.

Козак не гордуи — що обѣрве то в кавдуи. *М. 1392.*
Кокотить як Бойко жовточеревый.

980 - Коли Бѣг годить, то й вогонь горить.
Коли бѣда, не йди до Жида, лише до су-
сѣда.

Коли бѣ Коли бѣда, то й плач не поможе.
у чинѣ то одежо, то би пѣв чоловѣкъ ласка.
Коли стыдаешься, накрой решетом голову.
Коли голова не по тому, най ся мають ноги
на бачности.

5 Коли грошѣ говорить, то всѣ мусять губы
постулювати.

Коли дѣвцѣ сходить на вѣнцѣ, то збабѣе.
Коли есть, то шелесть; а як нема, то
сквересть.

Коли з розумным говорю, то ся розуму
наберу; а сли з дурным, то й свѣй
згубляю.

Коли йдешь до вовка на обѣд, бери пса
с собою.

990 - Коли любишь, люби'жь дуже, а не лю-
бишь, не жартуйже.

Коли'м був молод, не ѣв мене голод.

Коли'м не гѣдна молодця, то не хочу го-
лубця.

Коли мое не влад, то и с своим назад.

Коли молодой зо старою оженился,
то так в, якбы молодѣи неукн конѣ до
старого воза запряг.

5 Коли мыши кота не чуютъ, то собѣ безопасно герцюють.

Коли мѣдъ, то и ложкою.

392 Коли мѣсяць в серпѣ, то чарѣвницѣ ѣдутъ на границѣ.

Коли на медведи мала галузь впаде, то бурчить, а як велика, то мовчить.

Коли нема на молоцѣ, то и на сырватцѣ не буде.

1000 — Коли приїде вѣддавати, то нема що брати.

Коли пса быють, най собѣ козы на розум берутъ.

Коли (шановавши сонѣнько св., образы св. и людей добрых) свиня в болотѣ, то мовить, що красна.

Коли сидишь в ряду, давай колиду.

Коли сова з-яструбѣ, то выше сокола лѣтає.

5 Коли стало на хлѣбъ, то стане й на обѣдъ.

Коли страшишь, сам небѣйся.

Коли сусѣдъ, як мѣдъ, тогды проси його на обѣдъ.

Коли'сь в свободѣ, гадай о пригодѣ.

Коли'сь и до нас приїде „прийдѣте поклонѣ-мося.”

1010 Коли'сь пьяный то лѣзь в болото — а не зачинай.

Коли'сь ся обрав грибомъ, то лѣзь в кошѣль.

Коли'сь щвецъ, шлануй своего коньта.

Коли ся зачинає завада, не поможе и рада.

Коли ся рыба ловить, тогда хлѣб не родить.

5 Коли ся сиротѣ женити, тогда нѣчь маленька.

Коли сѣно в стозѣ, то забудь о Бозѣ.

Коли тревога, то до Бога; а по тревозѣ, забуде о Бозѣ.

Коли ты забуде своего коня.

Коли цвѣте бѣб, то тяжко о хлѣб, а як мак, то не так.

Коли хочешь пріятеля позбутися, то му позычь грошей.

1020 Коли шукавшь рады, стережися зрады.

Коло бука великая мѹка.

Коло мене — абы не на мене.

Коломыю *) гудьмо, а в Коломыѣ будьмо.

Колос повный гнѣся до землѣ, а пустый до горы стырчить.

5 Коло сухого дерева и сире згорить.

Комарь з дуба впаде та спѣчне.

Кому Бѣг годить, тому и огонь горить.

Кому Бѣг поможе, той все переможе.

Кому Бѣг розуму не дав, тому и коваль не укуе.

1030 Кому весѣлье, а курцѣ смерть.

Кому на вѣк, тому на лѣк.

Кому на лѣк, тому на льек (ляк).

Кому ся веде, тому ся и когут несе.

---

*) Коломыя, стародавнее мѣсто при Прутѣ, имѣя обводове. т. е. углѣдныи сорѣб.

Кому ся змеле, тобѣ ся скрутить.

5 Кому честь, тому хвала.

Кому щастье рачить, той и на кievѣ выплне.

Конецъ дѣло хвалить.

Конецъ и вѣнецъ.

Конецъ змелъ и апрѣль у мѣсяца стор. 61.
Кони в позычку не давай, а жѣнку в приданки не пускай.

1040 Кони кируютъ уздами, а чоловѣка словами. *Кіевова*

Кони куютъ, а жаба ногу подставляе.

Кони не бій, слуги не проклянай, жѣнки не дразни, коли хочь щобъ статковали. *повинуватъся.*

Корову тримае, а хто другій молоко зѣдае.

Короставов порося дармо чесати.

5 Корчма розуму ^{не}учить.

Кота в мѣху не торгуютъ.

Котра корова богато реве, тотъ мало молока дае.

Котрый пес богато бреше, той мало кусае.

Котюзѣ не заслужѣ. *Котъ не заслужѣ, устодѣ похваляють. Т. — Котъ не заслужѣ.*

1050 Кракала ворона, як горѣ летѣла, а як долѣв летѣла, то и крыла опустила. *у мѣсяца 61.*

Красная мовѣ находить добріи слова.

Красное личко — серцю непокодѣ.

Красное пѣрье на вудвудѣ, али сам смердитъ. *удвудѣ*

Красы на тарели не крають.

5 Кривда людская боком вылазитъ.

Кривого дерева в лѣсѣ наибѣльше.

- Кричить не своим голосом, якбы чорт з него лыка дер.
- Кров не вода, розливати шкода. *Ср. 1158*
- Крукови и мыло не поможе.
- 1060* Крутится менѣ на языцѣ. *Ср. 1501.*
- Крутится, як дурна вѣвци.
- Крутится, як жирне поросья.
- Крутится, як муха на окропѣ.
- Крутится, як посоленный вѣюн.
- 5* Крутит, як швецъ шкирою.
- Крутый, як криве дерево.
- Крѣпится, як дыня на морозѣ.
- Куда голка, туда нитка.
- Куда ему за грѣшь танцювати? —
- 1070* Куда кинь, туда кинь, то все голым на питу.
- Куда крути, туда верти, таки треба вмерти. (Казка).
- Куда кумови до коровай? —
- Куда кухтѣ до патины? —
- Куда мах, туда мах, то все бѣду по зубах.
- 5* Куда не кинь, то клин.
- Куда оберни, то все дѣра на верха.
- Куда поде Лесь, то всюды увесь.
- Кукурѣву — мандернику.
- Кума не бити — горѣлки не пити.
- 1080* Кума е кумѣв тирири, свинѣ (выб.) морков порыли.
- „Куме Андрею, не будьте (выб.) свинею.“ —
Як же менѣ не бути, коли мене люде знаютъ. *Ср. 23.*

- Кум красно говорить, але кривый носок мав.
Кум — не кум, не лѣзь в горох.
Кум не свиня (простѣть ми се слово), абы
    нѣде в борщи з-ѣв.
5 Купити, не кунити, поторговати можна.
Кунить, як пса облунить.
Кунне, щупне.
Кур вѣ плюй в очи — вона каже, що дощ
    нде.
Курка збѣжѣ розгребав, а в смѣтю зер-
    на шукав.
1090 Кусай мене псе, поки кров не потече.
Куць выграв, куць програв.
Кыб в не вѣд разу збудованный.

Л.

- Ладна баба без едваба.
Лайка, байка — битва, молитва.
5 Ласитя, як кѣт на сало.
Ласкаве теля двѣ коровѣ ссе, а буйне
    жадно.
Ластѣвки вылѣтають, погоду обѣцають.
Ледача детина, котрой батько не вчив.
Лежачый хлѣб грѣх ѣсти.
1100 Лежачи и камѣнь мохнатѣ.
Лежачого не быють.
Лежух лежить, а Бѣг му долю держить.
Лекше говорити, нѣжь зробити.
Лекше хвалити, як терѣти.
5 Лехко прійшло, лехко й пошло.

Лижки менѣ губы, коли гърки, а сли со-
лодки, то сам злижу.

Лиса зловити.

Лисом пѣдшитый — псом пѣдбитый.

Лихе доброго не любить.

1110 Лихе швидко приходитъ, а поволе вѣдходитъ.

Лихій грѣшь не загине. — Лихого гроша
нѣхто не украде.

Лихій лихом погивае.

Лихій набыток не спѣрный.

Лихій набыток не дѣйде третих рук.

5 Лихій передобѣдок и найлѣпшій обѣд
попсуе.

Лиха то радѣсть, по котрій смуток наступае.

Лихо Литвинка нападе, як не зикне.

Лихом о землю вдарити.

Лихо не козацка, нема хлѣба ани пляцка.

1120 Лихо тобѣ воле, коли ты корова коле.

Ловив вовк, ловив — а колись и вовка
зловить.

Лоша -- вовчій пѣдиалок.

Луб лице — очѣ трѣска.

Лутша одна свѣчка перед собов, нѣжъ двѣ
за собов.

5 Лутша соломяна згода, як золота звада. 7

Лутша цноша в болотѣ, як нецноша в
золотѣ.

Лутше вѣд разу ковтун з головы збути. *радѣ бо-*

Лутше годовати, як поминати. *могучи.*

Лутше давати, нѣжъ брати.

1130 Лутше до ма, нѣжъ на празнику.

7 Худой мисръ лутше дуброй скарѣ

Лутше з добрым згубити, як з лихимъ найти.

Лутше кривду терпѣти, як кривду чинити.

Лутше мати, як позычати.

Лутше не обѣцати, як слова не *здержати.

5 Лутше око золота, нѣжь камѣнь олова.

Лутше одно око свое, нѣжь чужіи обѣ.

Лутше не муха, як поза уха.

Лутше свое лычко, як чужій ремѣнецъ.

Лутшій дома горох, капуста, нѣжь на вѣнѣ курка тлуста.

1140 Лутшій мудрый, хоть лихій, як добрый а дурный.

Лутшій нынѣ горобецъ, як завтра голубецъ.

Лутшій піякъ, нѣжь дуракъ.

Лутшій приклад, нѣжь наука.

Лутшій швиця, як недбалиця.

5 Лутшій розмысл, як замысл.

Лутшій розум природжений, як наученый.

Лучилося сѣній курцѣ зерно, та й то порожне.

Лыкомъ пастернаку не выкопавшь.

Лысе ся теля уродило, лысе изгнило.

1150 Лъвѣвъ не всякому здорѣвъ.

Лѣвивый в своѣй хатѣ змокне.

Лѣвивый двѣчи ходитъ, скуныи двѣчи платитъ.

Лѣта уплывають як вода.

- Любѣмося як братя, а рахуймося як Жида.
5 Люде не мрут вѣд голоду, але вѣд хлѣба.
Люде о людѣох говорятъ.
Людѣи ся радѣ, а свѣи розум май.
Людсѣка кровця не водиця, розливати не
годится. Ср 1058.
Люльки а жѣнки нѣкому не позычай.
1160 — Ляда бѣс чоловѣка удре.

М.

- Мае губу вѣд уха до уха.
Мае только гадок, що несе стежок.
Мавшь вѣз и перевѣз.
Мавшь рураты дѣдѣку зубатый!
5 Макогѣн облизав.
Малѣ ворона, а великѣи кусок мяса ковкне.
Малѣ детина, не выснишься — бѣольша
детина, не наѣсися — велика детина,
не уберешься.
Маленькѣ, але важненькѣ.
Малѣ дѣти, малѣи клопѣт — великѣи дѣ-
ти, великѣи клопѣт.
1170 — Мало вкусншь, борше ковкнешь.
Мало го очима не з-ѣв.
Малѣи з него спаснѣт.
Марусю душо, мыйся, ченися.
Маснои бесѣды чоловѣк.
5 Мاستи голову, поплывши в руки.
Махань за битѣ не рахуеся.
Маю высѣти за одну ногу, волѣю за обѣ.

- Маюся — як голый в терню.
Маюся — як горох при дорозѣ; хто йде
то скубе.
1180 Маю я руки на тоти мѹки,
Медведя коли вчать танцювати, то му
на сонѣяку грають.
Медок солодок, а язычок дере.
Меже двома своїми сокира згнула.
Меже людьми треба бути людьми.
5 Менѣ в уст, а тобѣ за пазуху шусть.
Милость о голодѣ не сыта.
Минули тѣн роки, що расперались боки.
Много зла, коли на одного два.
— Мѹцный, як е-коча-батѹр.
1190 Мова ся мовить, хлѣб ся ѣсть.
Мовляв кїйс, або якїйс. — Мовляв той,
гей той казав.
Мовчанка не пушить, головоньки не су-
шить.
Мовчене де схочеш, то поставишь.
Мовчи, коли письма не знаеш.
5 Мовчи, та потакуй.
Мовчи язычку, будеш ѣв плотычку.
Мов щастье такє, як тон курки, що качата
водить.
Молоде, золоте — а старе гинле.
Молодѹсть буйнѹсть, а старѹсть пера-
дѹсть.
1200 Молодой дурный.
— Мруть люде и нам то буде.
Московське пожалованье.
Мѹцный, як єз кочва батѹр.
Мруть люде и нам то буде.

- Мудрагель, куропатву з'їв, та казан, що
сея в'одгризла.
- Мудра голова не дбає на лихін слова.
- 5 Мудра жона, коли в м'їх муки а другій
шпона.
- Мудрий не дастся за н'ос водити.
- Мудрий не л'їзе п'од ст'ол.
- Мудрий, якбы вс' розумы по'їв.
- Мудрым н'їхто не вродився.
- 1210 Мудрий голов' досить дв' слов'.
- Мудрийши тепер ийц' н'їжь куры.
- Мужь а жона, то една сотона.
- Мужь жен' закон.
- Мутить як у гребл' б'їс, (або) — в сел'ї
Москаль.
- 5 Муха му скла на н'ос.
- Мый, чеши, стр'ой и ховай — а пот'ом за-
плати кому, щоб' взив б'їду з дому. С 644.
- Мы о людех, а люде о нас говорить.
- Мысли в неб'ї, а ноги в постели.
- Мысли до суду не позывають.
- 1220 Мы'смо соб'ї свояки — его мама и мой мама
на одній вод'ї хуст'ї прали (або) —
мой батько а его батько коло одной
печи гр'ївся.
- Мы с тобою, як рыба з водою.
- Мышь в голову зайшла, заким зерно знай-
шла.
- Мышь не одну має д'їру до ямы.
- М'ясом хвалится, а в'он и юшки не їв.
- 5 Мяхкїй як пампух — як подушка.

Мѣзинный палець менѣ того повѣв. [погадала?]
Мѣний свату, слѣну кобылу за носату.
Мѣньба одному панув.
Мѣсто помощи — немощи.

И.

- На безручьи кобы рѣбав,
1230 На Бориса и Глѣба берися до хлѣба.
Набравши богатых, та убогим кидае.
Наважи, надрожн — а жито зійде.
На вербѣ грушки не родятся.
На весѣлю всѣ сваты — на хрестинах
всѣ кумы.
5 На вовка помовка, а злодѣй кобылу украв.
На воротах слава не висить.
На выбѣр Господи.
Нагадай козѣ смерть, то все буде „мѣ.“ —
Нагадала собѣ бабка, як дѣвкою була.
1240 На галай, на балай. [погадала?]
На голій кости нема що гризти.
На голій толоцѣ тяжко доробитися.
Нагнинай гняку, доки молода.
На гиѣв не запертый хлѣв.
5 На гиѣв нема лѣкѣв.
На головѣ стрѣй, а коло заду (пробачте)
з лопатою стѣй.
На гроши нема пуцины.
На двѣ баба ворожила; або вмре, або
буде жила.
На двѣх стѣлцѣх сидить.
1250 На добрый камѣнь, шо насыпае, то змеле.

На другого примова, а о собѣ анѣ слова.

Надувся як пѣвтора нещастя. (або) — як
вошь на морозѣ. (або) — як коваль-
скій мѣх.

Надѣя в Бозѣ, коли хлѣб в стозѣ.

Надѣя в кут скрывается.

5 Надѣявся дѣд на мѣд, та воды не пив.

Надѣявся дѣд на обѣд, та без вечери лѣг
спати.

Надѣявся Цыган на пироги, та борщу
не ѣв.

На его видѣ горох дѣдъко молотив.

На одно око слѣпий, а на друге не бачить.

1260 -На злодюю шапка горить.

На зломану шею.

На злость моѣй жѣницѣ, нехай мене быють.

Най буде бабѣ плескано.

Най буде хоть при людех, коли не на
люде.

5 Найбы го чорт на глубоке не носив, тобы
вѣи ся не втопив.

Най вже раз той орѣх розгрызу.

Най го змидиѣ побьють.

Найдеся купецъ и на дѣравый горнецъ.

Най жаба голову здоиме, то и царь не
поставить.

1270 -Най иде своимъ ладом.

Най и тото здохрѣе.

Най кобыла журится, що велику голову
мае.

Найлутша сибѣлка, чоловѣкъ та жѣнка.

Найлутше си своєю пидью мѣрити.

5 Най не буде вѣд Бога грѣху, а вѣд людій
сѣху.

Най славный камѣнь у воду верже, то и
видющій не найде.

Най ся твоє меле — не выберай.

Най ся тобѣ не бажить печеного рака.

Най ся того не бажить, що ся хаты не
держить.

1280 Най того опанує, хто свого не шланує.

Най у ката, абы була заплата.

Накадив му пѣд нѣс.

На вѣнскій великдень.

На кого Бѣг, на того и люде.

5 На кого вороны, на того и сороки.

На коня ѣде, а коня шукає.

На вны — шоб' ся дивовали такі дурнѣ,
як ты.

На круте дерево крутого треба кланна.

На ласый кусок найдеся куток.

1290 На леду дурный хату ставить.

На мелника вода рѣбить.

На мои руки найду всюда мѣки.

На мѣд, не на жовчѣ, люде мух ловлять.

На оден раз не зѣгнешь дерева.

5 На одній снѣжати и вѣд ^{тѣ}пасєся и бузько
жабы ловить.

На одним мѣсци и камѣнь порастає.

Напасть на гладкій дорозѣ здыбле.

На перѣд не вырываєся, з заду не о-
ставляєся — середины держься.

Напер на мня, як дюг на тела.

1300 - На Петра вериги *) розбиваються крыги.

Напійся воды, коли 'сь з-ъв пѡв бѣды.

Напиви пропало.

На Подѡлю, хлѣб по кѡлю, а ковбасами
плѡт гороженный.

На похиле дерево и козы скачуть.

5 На пса уроки — на кота помысл.

На Рѡздово обѡйдеся без паски, а про мак,

буде й так, а без олѣю не зѡмлѣю.

На рожен махати — з рогатим боротнесь.

На свѡй млын воду обертае.

На святого Луки, нема хлѣба, анѣ муки.

1310 - На село дурити, бо мѣщане знають, (або) —

бо у нас мѣсто.

На Симеона Юды бонтся кѡнь груды.

Наскочив звѣрь на ловци.

Наскочила коса на камѣнь.

На смерть нема зѣлѣя.

5 Насмѣвалась верша з болота, коли огля-
дится, ажь сама в болотѣ.

Наставилося вовкови в зубы.

На старе смѣтье вертайся.

На столѣ тарѣлки, напіймося горѣлки.

На стрѣтеніе стрѣтилася зима з лѣтом.

1320 - Натер му перцю в нѡс.

На ти сыну рака, набухайся, та молоти.

На тобѣ Давидо, що менѣ не мвало.

---

*) 16го Свѣдѣ.

На тобѣ небоже, що менѣ не гоже,
На тов коваль кѣнци держить, щоб' го
в руки не неклѣ.

5 На тов курка гребле, абы що выгребла.
Натягався як пес до работы.

Наука не йде на бука. *Наука бѣ мѣб не йде*
Научить бѣда ворожити, коли нема що
в губу вложити.

Научу я тебе в середу кишку ѣсти.

1330 На фрасунок добрый трунок — не поможе
и трунок, як прійде фрасунок.

На чім возѣ ѣдешь, того пѣсеньку спѣвай.

На чорнім ся хлѣб родить, а на бѣлым
що? ...

На чужій коровай очей не зривай, а о
собѣ дбай.

На чужѣй нивѣ все лѣпшая пшениця.

5 На чужім подвѣрю и трѣски быють.

Нашого поля ягода.

На щастье *вшелякѣ* май сердце еднакѣ.

Нащо бык навук, на тое и налѣгае.

Нащо в кирицию воду лѣяти?

1340 Нащо здорову голову пѣд Ѣвангелію класти.

Нащо свинѣ (не при вас мовлячи) монисто.

Нащо ты другого Бога взываешь, коли
свого маешь.

На Явдрія вложи руку в засув.

На языкѣ мѣд, а пѣд языком лѣд.

5 На! ѣдзь дурню, бо то з маком.

На Юра-Ивана, на рахманскій (брах-
манскій?!) великдень. *№ 1777*

- На Юра, як рак свисне.
Не ббійся чорта, але злого чоловіка.
Не бити кума, не пити з ним пива.
1350 - Не буде Галя, буде другая.
Не буде нас по нас.
Не буде пес голою костью тлодати.
Не буде с песього хвоста сита.
Не буде с пса соловина.
Не буде с тои муки хлѣба.
Не буде уже тогды мене голова болѣти.
Не будешь палця лызав.
Не будуть за ним звонь розбивати.
Не будь солодкій, бо тя злыжуть; не будь
гѣркій, бо тя сплюють.
1360 Не було в зайця хоста и не буде.
Не було нам гаразду, тай не буде.
Не вдавайся в сварку, бо будешь битый.
Не вдавайся з апостолами за стѣл.
Не велика рѣчь, шо в в хатѣ пѣчь.
5 Не видав Гриць нагавиць, то си зберав,
то розберав.
Не видѣла сова сокола, як уздрѣла, ажъ
умлѣла.
Не в кождѣй водѣ мыло роспустится.
Не вмився до неи.
Не вѣдкотится ябко далеко вѣд яблуиѣ, а
хоть ся вѣдкотить, то си фостиком
оберне.
1370 Не вѣл (шановавши слухи вашѣ) пердить,
то чоловік говорить.
Не все добро, що смакуе.

Не все то в середу Петра.

Не все то золото, що ся свѣтитъ. *Блещитъ*

Не все то правда, що на весѣлю ладка-
ють (сѣвають).

5 Не все тотѣ правда, що в книжцѣ пише. *стоить*

Не всякому духу вѣрь.

Не всѣм однако дано, одному ситце, дру-
тому рецѣтце.

Не втне Панько шилом борцу.

Не вчас давшь хлѣба густо, коли зубѣв в
губѣ пусто.

1380 Не выводн вовка з лѣса.

Невѣдомость грѣху не чинить.

Не вѣрь губѣ, бо вона часом бреше.

Не вѣрь губѣ, положи на зубы.

Не вѣрь жѣницѣ, як чужому собацѣ.

5 Не вѣрь кобылѣ в дорозѣ, бо серед бо-
лота скине.

Не вѣрь мужу своим очам, лише моѣй
повѣсти.

Не вѣрь нѣкому, нѣхто ти не зрадить.

Не вѣрь псови, бо ти вкусить.

Невѣстка скаржится, а на лицѣ не змар-
нѣла.

1390 Не говори шишно, абы тѣ на зле не вышло.

Не годен того, же то земля святая на
собѣ носить. *Колѣна*

Не гордун, що дѣстав то ковкнув. *М. 978.*

Не грай кѣтка з медведем, бо ти здавить.

Не громадь дудку сѣна, бо загрузнешь по
колѣна.

- 5 Не гризи з дѣдьком орѣхов.
Не грѣй гадюки в пазусѣ, бо укуситъ.
Не давайси кожному вѣтрови повѣнати.
Не дай Боже з Ивана пана.
Не дай подобы, уйдешь обмовы.
1400 Не далека то Украина.
Не дармо го Бѣг назначив.
Не дасть того дѣбра родина, що зла го-
родина.
Не дбаю о звѣзды, коли ми мѣсяць свѣ-
титъ.
Не де й бѣешь, як не по головѣ.
5 Не дивиси на уроду, лише на пригоду.
Не для Гриця паланця.
Не для пса ковбаса, не для kota сало.
Не дѣстане вѣн лзыка (вѣсти).
Не доросла (выбачте) свиня до коня. 1509.
1410 Недосѣль на столѣ, а пересѣль на хребтѣ.
Не до тебе пилося.
Не дри'жь мене приступаючи.
Не жаль плакати, коли е за чим.
Не жаль утопитися у чистій водѣ.
5 Не женився — не журився; о женився —
зажурився.
Не зазнавши бѣды не буде добра.
Не за нас то настало, не по нас пере-
стане.
Не замѣтай чужон хижы, смотри чи твоя
заметена.
Не зарѣкайся всього робити — тилько
свого уха вкусити.

- 1420-Не заснить грушок в поцелѣ,
Не затрубить пес як вовк.
Не за тото бито, шо ходила в жито, але
за то, що дома не ночувала.
Не заходи з дѣдком в заклад.
Не зачинай гида, не калай собѣ вида.
5 Не зачинай жида, бо готова огида.
Незваному гостю мѣсце за дверми.
Не з вѣка калѣва — не до смерти пан.
Не здоровкай, коли нѣхто ти не кланяся.
Не злюбив собѣ мѣстця.
- 1430-Не з одной печи хлѣб ѣв.
Не иде до Петра, ино до Рѣдва.
Не йди борзо, бо на бѣду найдешь; не
йди поволи, бо бѣда на тебе найде.
Не йди до щикку, звару тобѣ борщикку.
Не кажи „злодѣй“, поки 'сь за руку не
схопив.
5 Не кажи „гоц“, поки не перескочишь.
Не кайся рано встати, а молодод учити.
Не кіом, то го палков.
Не клади псови палцѣв в зубы, бо вку-
сить.
Не кождый спить, хто хронить.
- 1440-Не кинте з Микиты, бо Микита сам кеп.
Не кракала ворона, як до горы летѣла,
але буде кракала, як з горы поле-
тить
Не врути, бо переверутишь.
Не кусай, не стижи и не лыжи.
Не лакомся Грицю на дурницю.

5 Не лупне так ходак, як чобѣт.
Не лѣзе, не тече, само ся волоче.
Не любить правды, як пес мыла.
Не маѣ вовк чим — та лыкамі.

Нема злого — жебы на добре не выйшло.
1450-Нема злои дороги до своѣй небѣги.

Нема кости в языцѣ, можь брехати и
владыцѣ.

Немала баба клопоту, купила ся порося;
баба в крик, порося в квѣк.

Немало чорт ходакѣв сходив, заким их
позносив.

Нема лѣпшого чоловѣка над мене — нема
гѣршого пса над мене.

5 Нема лѣса без вовка, а села без лихого
чоловѣка.

Нема над ню и над вѣтову свиню (выбачте
ми сесе слово).

Нема над рыбу ливину, мясо свинину,
ягоду сливину а дѣвку Марину.

Нема нынѣ в нѣким правды, ино в Бозѣ,
та в менѣ трошки.

Нема нѣчого без „але“. —

1460-Нема приповѣстки без правды.

Нема роду без выроду.

Нема рыбы без ѡсти, а чоловѣка без злости.

Нема слободы, як на Украинѣ.

Нема смерти без причины.

5 Нема ^{надѣ}то ремесло, як лемѣшь, та чересло.

Нема щастья без заздности.

Нема що в трѣски зберати.

Нема що в коляду класти.

Не мѳг ем тобѳ — ледвы собѳ.

1470 Не могла звабити колачем, а потѳм тижко *Заманя*
було вѳдбити бичем.

Не може по конях, то по голоблях. *Не по конях, то по*

Не можна всѳм губы заткати.

Не можь по кони, то по кульбацѳ.

Не на брехиѳ свѳт стоить.

5 Не на перед людей, тилько по перед люде.

Не нынѳ с помником — не против ночи
згадуючи — не прудвом кажучи.

Не обертай kota фостом.

Не оден пес Гривко.

Не оженишься, поки ты не оббрешуть.

1480 Не оstri ножа, доки 'сь не зловив барава.

Не паде грушка далше вѳд лeстя.

Не перелавки.

Не печалься утром, бо утро тобою.

Не шрожся, коли 'сь не шрѳг.

5 Не писани рукавы екачуть, но сыте че-

рево. *не по коню, такъ по оглобляхъ. [182 Толку, 7]*

Не пытай „чѳй я?“ — но пытай „що я?“ —

Не пуши, головки не суши.

Не пытай „як ся мавшь?“ — посмотри то
пѳзнаешь.

~~Не пышино, абы затнино.~~ *Котъ на кони*

1490 Не плакавбы слѳп, кобы выдѳв свѳт.

Не платить богатый, але виноватый.

Не плачь за жѳикою, буде другая.

Не плюй у воду — лучится напиться.

- Не по́дешь по добрій волѣ, то по́дешь по
неволѣ.
- 5 Не побере́гши тѣла и душу погубишь.
- Не позычай, злыи обычай, як вѣддає,
то ще лав.
- Не позычай у сусѣда розума.
- Не показуй пугачеви зеркала, бо вѣи сам
знає, що красний.
- Не помажешь — не по́дешь. *Ср. Хм. мѣсто*
- 1500 Не поможе кадило, коли бабу сказало.
- Не поможе воронови мыло, ани вмерлому
кадило. *С. 1059.*
- Не приказка, але правда.
- Не присувай соломы до вогню.
- Не продавай вовка, аж го забьєшь.
- 5 Не пхай палцѣв меже дверѣ.
- Не пхайся, де тя не треба.
- Не рада коза торгу, а куры весѣлю, та
мусять.
- Не рад хлоп, що дѣстав в лоб, ще ногою
- Не разомъ Аригасъ* *Кракосъ збудовався. Ср. Квѣтъ не бѣди.*
Не рѣвняйся свиня (выб.) до коня, бо
шерсть не така. *Ср. 1409.*
- 1510 Не робив їид на хлѣб, та и Цыган не
буде.
- Не роби з губы холявы.
- Не родися красний, но родися щасный.
- Не свити горшки лѣплять.
- Не с кіом ся вырвало, нѣкому в лоб не
дало.
- 5 Не скрочишь того свяченюв водюв.

Не скупість, але лиха сила.

Не солоне, як трава.

Не снитавши перше броду, не лязь прим-
цем в воду.

Не стала шкіра за виправу.

1520 Не сягай через крупи до пшона.

Не такий чорт страшний, як го малюють.

Не тебе беру Тацю, тільки твою працю.

Не тільки свѣта, що в вѣкиѣ.

Не тільки ѣды, килько бѣды.

5 Не тогды коневи вѣвса, коли вѣн дивится
до пса.

Не тогды коня сѣдлати, коли на него сѣ-
дати.

Не тогды меча шукати, коли ся треба по-
тыкати.

Не тогды хорта годують, коли на лови
їдуть.

Не той злодѣй, 'же вкрав, але той, 'же
сховав.

1530 Не той козак, що зборов, а той, що вы-
вернувся.

Не тому прѣсно, що не кисло, ино тому,
що не рощиняно.

Не то сирота, що роду не має, а то сиро-
та, що долѣ не має.

Не тра стару клопотати, стара знає, кому
дати.

Не трать часу, поки бритвы голить.

5 Не треба Бога о дощ просити, буде вѣн,
як станем косити.

- Не треба все на нѣжки ставити.
Не треба с тим жартовати, що болять.
Не тримай з цанами спѣлки, бо як твоє
довше, то втнуть, а як коротше, то
натягнуть.
Не тягни пса за хвѣст, бо тя вкусить.
1540 - Не увѣришь, поки сам не змѣришь.
Не умен до дваццять, не жонат до
трійцять, не богат до сорок, кру-
гом дурак.
Не умераютъ старів, але часовін.
Не умер — болячка го вдавнала.
Не уродить сова сокола, ино таке, як
сама.
5 Не уроком — не уроченьки.
Не утѣкав пес вѣд колача, але вѣд бича.
Не учися розуму до старости, але до
смерти.
Нехай буде гречка, най не буде суперечка.
Нехай гуляе молодь... бѣльшь копы ли-
ха не наробить.
1550 - Нехай и коза знае, коли свитае.
Нехай ся прѣчь каже.
Нехай тоти плачуть, що нам зле зычуть.
Не хапанка на Иванка.
Не хапайся дурницѣ, не будешь седѣв в
темницѣ.
5 Не хвалися мудрый мудростию, иѣ силь-
ный силою.
Не ходить о наѣдок — лише о покушаньѣ.

Не хотѣли Жиди вѣсти манну, найже з-вѣ-
дять дѣдка.

Не хочу — дай сюда; не треба — здастєся.

Не чудно, що кѣнь здох, але хто дав псам
знати?

1560 Не чим то в так величають — за зуля, за-
зуля!

Не шкодить бѣльмо оку, лише що не ви-
дять.

Не штука дати, коли є з вѣдки брати.

Не штука писати, коли є що дати.

Не штука розкинути, а штука зѣбрати.

5 Нещаслива година, як лиха родина.

Нещасливість свѣта, забавляося лѣта,
прійшла зима, тай хлѣба нема.

Нещастье нѣколи само не приходить.

Не щодень великдень. — Не що дня брѣдня.

Не щодня можна сѣяти, зберати.

1570 Не вв — замлѣв; на ввєи — розболѣвся.

Не вѣсть пан дик гусей.

Нѣс выше губы носить.

Нѣчь нѣкому не сприве.

Нове ситце на клинци, а старе пѣд лавою.

5 Нового не запроваджай, старовины дер-
жись.

Нога ногу пѣдперає.

Ноги собѣ скалить, а чоботы на кѣю носить.

Носитєся, як баба зо ступѣром. (Казка).

Нужда бы ти побила (не на вас показуючє).

1580 Нужда закон ломить.

Нужда мовчати не вмѣє.

Носитєся, як в писаною торбѣю.

Нѣ Богови свѣчка, нѣ чортови ^божух.

Нѣ взад, нѣ вперед.

Нѣ в кут, нѣ в дверѣ. —

5 Нѣ вѣд сонца, нѣ вѣд мѣсяця.

Нѣ ворон кости мои туды не занесе.

Нѣ в сих, нѣ в тых, як собака в човиѣ.

Нѣ в три, нѣ в штыри — нѣ в пять, нѣ в девять.

Нѣгде мѣся не загрѣе — такій непосе-^тдуцїй.

1590 Нѣ дар, нѣ куцля.

Нѣ до Бога, нѣ до людей.

Нѣ з губы мовы, нѣ з носа вѣтру.

Нѣкому на чолѣ не написано, щѣ вѣн.

Нѣкому сама итаха в руки не вкочить.

пока 5 Нѣм дѣти на зацѣла, когут духа спустив.

Нѣм пироги будуть, то баба умре.

Нѣм сонце зїйде, роса очи выѣсть.

Нѣм товстай схудне, то худый здохне.

Нѣмый як рыба.

1600 Нѣ пес, нѣ баран.

Нѣ писати, нѣ читати, а хотить за короли
обирати. (Казка).

Рубль 20. Нѣ плуга, нѣ роуѣ, выснися до волѣ.

Нѣ се, нѣ те.

Нѣ с сього, нѣ с того, берь за лоб оден
другого.

5 Нѣ сало, нѣ сало, дай бабо сало.

Нѣ сюд, нѣ туд. — Нѣ так, нѣ сяк.

Нѣхто не вѣдає, як хто обѣдає.

Нѣхто не знав — лише дѣд, баба и цѣла
громада.

Нѣхто сороць с пѣд хвоста не выпав.

1610 Нѣчого не знав о божім свѣтѣ.

Нѣчого не роби, лише Пилна жени.

Нѣчого собѣ не вини'ємо, йно добре слово.

Нѣ швецъ, нѣ мнецъ.

Нѣщо бабѣ по едвабѣ.

5 Нѣ юшки, нѣ петрушки.

Мисл' блонн' вудн' Мосити и пр.

О.

Обійдися Андрушка без того округка.

Обійдися великдень без гречанои паски.

Обійдися в недѣлю без свиченого.

Обійдися цыганське весѣльє без марци-
пана.

1620 Обійшовся, як Сахио в церквѣ.

Обложився дѣтьми, як дѣд онучами.

Обома руками дати.

О бѣду не трудно.

Обѣцяв Бѣг дати, але казав чекати.

5 Обѣцянка, а не данка, дурному радѣсть.

О вовку помовка, а вовк у кошарѣ.

Оглядайся на заднѣ колеса.

Огонь а вода добрій служити, але лихѣ
панувати.

Огонь з водою нѣколи не погоднѣть.

1630 Огонь святый — метѣть, як го не ша-
нуешь.

Одже ту сук — тай годѣ.

Оженився, на чотыре вѣтры, а на пятый шум.

Ой дружба, дружба! гѳркая твоя служба.
Ой жур, мати жур, лѳншій Русин, як Мазур.

- 5 Ой не втне Панько тѳста, бо ячмѳине.
Ой так, тай не як, де урода, там и смак.
О нашую то шкиру ходить.
О Николѳ, тай нѳколи.
Орел не пристає з воробцями.

1640 - Орѳх, вѳл и не вѳста одним духом жиють,
нѳчого доброго не чинять, коли их не
бьють.

Остатни рѳчь вовком орати.

Остричь зубы, як кѳт на сало.

От бѳда — тай годѳ.

Отець по батькѳвськи побѳе, по батькѳв-
ськи й помилює.

- 5 Отечество на изыцѳ, а в серци облуда.

О тѳй добѳ — кождый собѳ.

От так по козацки, нема хлѳба, ѳсти
паяцки.

О умерлим добре ³⁶погорн, а нѳ, то мовчи.

Очѳ бы ѳли, а губа не хоче.

II.

1650 - Пан Бѳг дав купця, а чорт розгудця.

Пан Бѳг старый господарь.

Пан добрый, як отець, взяв корову и ско-
пецъ, а панѳ, як мати, казала теля
взяти.

Пан є паном, а Иван з Иваном.

Паничъ — не знав ничъ, но едно письмо,
тай то му з головы вытрѣсло.

5 Паничъ — що украв бичъ.

Пан лупить хлопа, як скопа, а дѣдько
пана, як барана.

Пан на тронѣ, а хлоп на ослонѣ.

Панська ласка до порога.

Панське око коня тучить.

7660-Панство в головѣ, а воши за комифром. [Комифромъ]

Пан хорошій, та нема грошій.

Паны бьются, а ^е мужикѣв боки болить.

Паны скубуться, а пѣдданных чубы болить.

Паны, як дурнѣ, що хотить, то роблять.

5 Панѣ, на цѣлѣ сани, та ще й ноги высять.

Пек-неком нема що ѣсти.

Пек ти о сина — ги на тя — пропавбы'сь,
не снив бы'сь ся.

Пеня московская.

Перед неводом рыбы не ловлять.

1670-Перед обѣдом не вадить, а по обѣдѣ за-
глядить.

Перезувся в сѣчку.

Перейшов вже скрѣзь сито и решето.

Перейшов на дитинячій розум.

5 Перецлив море — на березѣ утонув.

Перехрестися, та влѣзь в болото.

Первого торгу не пускайся.

Перше коло чо бѣт ходив, а теперка не
знає, як в них ступати.

^{Дво шок}
Першій кляшок, як по леду, другій, як
по меду, а за третій не пытай, лише
давай.

Першій коты за плоты.

1680 - Пес бреше, вѣтер несе.

Пес бреше на сонце, а сонце свѣтитъ.

Пес бреше, пан ѣде.

Пес здохлый не кусае.

Пес на ^{Сль нѣ} кости лежить; сам не ѣсть и дру-
тому не дасть.

5 Пес не з-ѣсть не повалявши.

Пес неа ѣсть, коли ся ѣсти хоче.

Пес неу-брат.

Песа мати не загине.

Печені голубы не летать до губы.

1690 Пій, а не бій.

Пилуй носа свого, а не кожуха мого.

Писав, писав — чим? запечатовав.

Пытався чорт бабы: „Що о Бозѣ люде го-
ворять?“ — „Славлять, величаютъ.“ —

„А що о менѣ?“ — „Якось вас дуже
на зубы взяли.“ —

Пытался дѣдка, чим бы хотѣв бути? —

„Окомонскою кобылою ^у мельника кур-
кою ^у або панскою мамкою.“

Пытався кума-розума.

Питье, пожитье.

Пыцить, як кани. (Або) — як дѣдко в гра-
довій хмарѣ.

Пье на вовчу шкуру.

Пье, як по оселедци.

Плаче, як роба в неволю.

Плачте очи — видѣли 'сте, що 'сте купували.

*То ж мене
Кравчик А. Маври
писав.*

Плете дубы, як на палилѣ. — Плете ба-
нелюки.

Плаває, як пампук в олію.

Поди до Кракова, всюда бѣда однакова.

Поди за Бескиды, не збудешся бѣды.

Лобачев. Писав

Поди и за Карпаты то треба бѣдопати.

Поди з дурнем на раки, а вѣн ловить
жабы.

Поди все, укуси мене, а потому бѣды не
збудешся.

Поди до церкви, але не буду молитися.

Познав, куда стежка в горох.

Познав свѣй свого.

Познає и коза, коли полудне.

Познай грача, не партача.

Познати вовка, хоть в бараньей шкурѣ.

Познати ворону по шѣрью.

Познати дурного, по смѣху його.

Познати з мовы, якои хто головы.

Познати пана по холявах.

Познають хлонцѣ и в калній сорочцѣ.

Полтя иѣхто не мастить.

Порвався, як з мотыкою на сонце.

Посла иѣ свуть, иѣ рубають.

„Пшла бы ты за муж?“ — „Та бы ся по-
шло.“ — „Мавшь ты що?“ — „Табы ся

знайшло.“ — „А робила бы ты?“ —

„От! розговорили 'сте ся.“

Пшла его псалтыра на перець.

Пошла по сыр, а в хатѣ пожар — пошла
по масло, а ѣ в печи погасло.

Пошли дурного, за ним другого.

Пошли дурня — то сам дурнем встанешь.

Пошло му по носѣ.

Пошло поле в лѣс.

17 Пошло щастье в лѣс по прутье.

Пошов в лозы пасти козы.

Пошов до головы по розум.

Пошов дѣд на жебры, та не мав в що хлѣ-
ба класти.

Пошов, як богачевн (або: бѣдному) по
смерть.

Пошов, як рак по дрѣжджн.

Поберѣмся небого, в тебе мало, а в мене
и того.

По бородѣ потекло, а в рот не поцало.

Повело му ся, як с Петровою динны.

Поволи хлопчику, раз хлѣба, два разы
борцику.

Поганому за шостак.

тому погано і смерть.
Погорѣлецъ — хлѣб з-ѣв, а соломѣ спалив.

По добрій хвилѣ лихую ждай.

Показався — тай сховався.

Показуе грушку на вербѣ.

Показуе дорогу, а сам в болото лѣзе.

Поки дѣда, поти хлѣба.

Поки Василя, поти весѣля.

Поки мѣшка чують, поти шанують.

Поки не уирѣти, поти не умѣти (або
уздрѣти).

✓ 172. Покни живе, та шукай умерлого.

Покни сани, возьми вѣз.

Поки пашни, поти кныши.

Поки си дѣвка не вѣддасть, то и псови
воды подасть; а скоро си вѣддасть,
то и собѣ не хоче.

Поки три-пять (недѣль по Рѣздвѣ) не ми-
не, то тепла не буде.

Поки щастье плужить, поти пріятель
служить.

Покора стѣну пробивае.

Покрасиѣти, не покрасиѣе, а подобриѣти
подобриѣе.

Половина свѣта скаче, а половина плаче.

Помагае, як мертвому кадило.

Помастив му медом пѣд нѣс.

Помагайбѣг — Бодай здоров.

„Помагайбѣг Гриню.“ — „Копая пане
глану.“

По витцѣ дѣйдешь клубка.

По иѣмецки нецки, по польски корито.

По обѣцянкѣ треба швидкого коня.

По оченани, напіймоси по чашни.

Попамятаешь московській мѣсяць.

По парѣ, по парѣ, а з заду два.

Поправився с печи на лоб.

Порѣзняв горы з долинами, а богатых з
убогими.

По работѣ пѣзнати майстра.

Порожил бочка гучить, а повна мовчить.

По смерти нема покаянн.

- По смѣху плачь наступае.
Постава свята, а сумлѣннѣ заодѣйскѣ.
Постигло му в пятах.
Ностимо як Рахмане. *) м. 1346
Поти добро, поки мокро.
Поти агнятка скачуть, поки мати видать.
1780 Потрѣбный, як дѣра в мостѣ.
Похвала з власной губы не пошмачуа.
Почухрайся, де ты не свербить.
По шнѣ му ся поре.
По ярмарцѣ лихій торг.
Похвала Гаса, тай вернулася. *Соб. Укр.*
Правда в очи коле.
Правда розмыслу не потребуа.
Правда, як двѣ.
Правда, як олива на верх выйде.
1790 Правдою цѣлый свѣт зійдешь, а неправ-
дою, анѣ до порога.
Працов, як чорный вѣл.
Прибери пенька, то стане за Сенька.
Прибери шня, дай му имя, и з него буде
чоловѣк.

*) Рассказуютъ, що в люде (народ) далеко десь на сход сонца за чорными морями, котри звется Рахмане. Они суть у Бога щасливиі — дуже твердо постять, лише раз в рѣк на великдень пасо їдять. А великдень рахманскій (важуть) припадае на перенеловленіе (25го дня по наших великодних святках). вѣдн шкаралупа свиченого яйця вѣд нас аж до них через море запливе. Чи не е то яка темна повѣсть о Браманях Индійских, або вѣдн память колишней связи нашего народа з далеким востоком, або знать походженія Словен из Индиі! —

Прибудь щасть в, розум буде.

5 Привикай до господарства з молоду,
не будеш знав на старість голоду.

Пригоди учать згоди.

При готовій колодці добре огонь класти.

Придаток не стоить за-даток.

Прійде и на пса колись зима.

1800 Прійде коза до воза, скаже „мє.“—

Прійде кумець на обїдець, а ложки не
буде.

Прійде лїто, то є розманто, прійде зи-
ма, то хлїба нема, и чоботы ледащо
и робити нема що.

Прійшла свини (выб.) до коня, тай сказа-
ла: „Ось бо я румак.“ — А кōнь вѣд-
казує: „И ноженьки тоненькї, и у-
шенька клаповькї, и шерсть не така,
и сама як свини.“

Прійшов гѣсть, та на голу кѣсть.

5 Прійшов — нѣ ситця, нѣ ренгѣтця.

Прійшов по хвили — вже мѣски помыли.

Прійшов хтось, тай взяв щось, пошов бы'м
за ним, та не знаю за ким.

Прійшов, як слѣпий до фарбы.

При компанїи дався Цыган повѣстити.

1810 Прилип, як пияный до плота.

Прилип, як слѣпый до тѣста.

Приложи руку — бо рука не кума.

Прилѣпив, як горбатого до стѣны.

При мѣ мого не бїй.

5 Принав му до смаку, як муха до меду.

Природу тяжко одмінити.

При своей небозѣ добре и в дорозѣ.

Присхло, як на псови.

Притяли му крыла.

1820-Причѣни кобылѣ фѣст.

про Козакъ Продав пса за лиса, *или Собака, а Собака и Продавец.*
Про одного жовніря воіна буде.

Прозьба панська рѣвно з наказом ходити.

Прозьба стѣну перебѣ.

5 Промый чоло, чи не дасть Бѣг чого?..

Промѣнив ремѣнець на лычко.

Пронав батько з дурными сынами.

Пронав Козак з дудами.

Пронав, як пес в ярмарок, (або) — як ка-
мѣнь у водѣ.

1830-Просили — не хотѣв, казали — мусѣв.

Проси, як наибѣльше, а бери, що дають.

Просто з моста на бѣгущую воду.

Пси выють, а мѣсяць свѣтити.

Пси му за ухом выють.

5 Псови очи, а чортовн душу запродав.

Псѣ голоса не йдутъ на небеса.

Пуста голова анѣ посивѣе, анѣ полысѣе.

Пусти Бѣг Микиту на волокиту.

Пустился на хѣхкій хлѣб.

1840-Пусти пса пѣд стѣл, вѣн лѣзе на стѣл.

Пусти уха меже люде, то цымало учушь.

Пфу на землю, заким ся ожению.

Пхався, як до свиченои воды.

Пяни а дѣти и нехотя правду скажутъ.

Плный на все зѣзваяе.

Пляный свѣчки не поставитъ.

Пляный собѣ розум нѣдберае, а Бѣг му п-
знов дае.

Пятами наивати.

Р.

Рада бы душа до раю, та ѣ грѣхи не пу-
скають.

1850-Рада бы мама за пана, та пан не бере.

Радься другого, а смотри своего.

Раз, два не поможе, то десѣть поможе.

Раз мати родила, раз гинути треба.

Раз тилько козу на лѣд нагнати можна.

Рана загойтця, але зле слово пѣколи.

Рано встати, треба ся вшити й росче-
сати.

Ранок панок.

Рані пташки зубы тереблять, а пѣзніи очи.

Раховати сыр, масло, то и шротѣв не
ѣети.

1860-Рахуй грошѣ с тиха, не зазнаешь лиха.

Рація раціев, а шкода шкодов.

Рѣздо влобы ся, а великденъ не сивя-
бы ся.

Робив — на себе ся дивив.

Рогатни *) — Богови побратим.

---

*) Мѣстечко в Бережанскимъ обводѣ над потокомъ Гин-
лою Анною, колись було замочисе.

- 5 Роди бабо дитину — а бабѣ сто лѣт.
Роди бабо дитину, будешь паняркою за
годину.
Родом куры чубатѣ.
Рожа и межи кропивою зѣстане рожею.
Розгнѣвався — муха му на нѣс сѣла.
1870 Роззявляе губу жаба на вола, але го не
з-ѣсть.
Розлетѣлися, як липове клиньє.
Розмова, як гуся с пацятком.
Розмова, як с кобылою в болотѣ.
Розумный пѣд стѣла не ляже.
5 Розуму богато, а грошей мало.
Розуму до головы нагнати.
Роскѣшь творить бѣль; як приходитъ
смакуе; як вѣдходить катуе.
Роспуствися, як цыганська пуга.
Роспустие житьє в молодости, приво-
ситъ хоробу на старѣи кости.
2830 Росвѣтив му свѣчку, що ажъ з очей нескры
летать.
Россмѣявися такъ красно, як бы пекла не
хотѣв.
Росстаньє з милым смерти ся рѣшав.
Росте, як з воды, (або) — як на дрѣвдждох.
Рости несу трава, коли мого коня нема.
5 Росчесав ѣй косу до вѣнця. *)
Рубай коло сука, треба раз в сук.
Рука кожда к собѣ горне.

*) Нашѣ го.

Рука руку мые, абы обѣ були бѣли.

Руки бѣли а сумлѣнныя черне.

1890 Рушив розумом, як здохле теля хвостом.

Рыба в водѣ, а ѣсти ѣй годѣ.

Рыба рыбою живе, а люде людьми.

Рыба, свинина не потребуе вина.

С.

Савка в кут, коли гостѣ сут.

5 Сам блудить, а других судить.

Сам бык землю борикае, и на себе кидает.

Само ся дае, коли е.

Саниа ѣзда, ангелская ѣзда, але дѣдчій
выворѣт.

Свиня (шановавши слухи ваши) квичить, а
в плѣт лѣзе.

1900 Свиня (выбачте) мѣх дре, и сама реве.

Свинѣ (выб.) не до поросят, коли ю смалят.

Свѣй дѣм не ворог, коли прійдешь, то
прійме.

Свѣй менѣ не милый — а при мѣх го не бій.

Свѣй, не свѣй, не лѣзь в город.

5 Свѣй своему завсѣды рад.

Свѣй хоть не заплаче, то ся скривить;
хоть ся не скривить, то не высмѣе.

Свое взяв, тай прав.

Свое не видитъ пѣд носом, а чуже пѣд лѣсом.

Свое святое — чуже найсвятѣйше.

1910 Свои люде не Татаре, не дадутъ за-
гибати.

Свѣднѣтся Цыган своими дѣтьми. *Т. Ср. Здавна Цыганъ*
Свѣт скаче — свѣт плаче.

Свѣт собѣ завязала.

Свѣт, як банька, а люде як мухи.

5 Святый спокою, гаразд с тобою.

Се бѣда, мама Гриця привела, та не знаем,
як звати.

Сей свѣт позыченый.

Сей свѣт, як маковый цвѣт.

Сѣрбай, не дбай, хоть рѣдке, абы богацько.

1920-Середа нѣст, не треба губы мастити.

Сердитая собака, вовкови корысть.

Сердится, якбы му пес ковбасу з-ѣв.

Серцем люби, а руками тряси.

Седи в хатѣ, не рышайся.

5 Седи грибе, зак' тя хто здыбле.

Седи, та грѣйся — плачь, та втерайся.

Седить, як у-бога за дверни.

Седить, як на пожах. (або) — як на жару.

Седить, як чорт на грѣшах в болотѣ.

1930-Сик, шик на помело, коли воды не було.

Сила без головы шалѣе, а розум без си-
лы млѣе.

Силованым коньом не доробишься.

Силоваными очима не можь ся довго дивити.

Сирота — а губа як ворота.

5 Скажене (хрань Боже) лише слѣпе зара-
зливе.

Скаче, як дѣдько.

Скаче, як теля на посторонку (на упонѣ).

Скачи враже, як пан каже.

Скачу, як хлѣб зобачу.

1940 Скира на чоботы, язык на подошвы.

С кого ся насмѣхають, с того люде бу-
вають.

С конем не грай, невѣстѣ не улѣгай,
грошей сам не ховай, коли не хочешь
шкоды мати.

Скорій як черепаха.

Скулився, стулився ги пес, ще й хвѣст
пѣджав.

5 Скупый два разы тратить.

Скупый не глупый, щодрый не мудрый.

Скривився, як середа на пятницю.

Скрыпливе колесо довше ѣздить, як нове.

Слѣва бы ти пропала (нехай ся прѣчь каже).

1950 Слабому животови и пироги завадить.

Сливка — слинка, грушка — минушка, рыба
— вода, хлѣб голова.

Слова до рады — руки до звады.

Слова масни, а пироги пѣси.

Слова не полова.

5 Слова шкоды не нагородять.

Слово вылетить горобцем, а вернесь волон.

Служба вольности не тратить.

Служба не дружба.

Слухай богато, а мало говори.

1960 Слѣпый невидющого водив, та оба в иму
повнадали.

Слѣпый хроному доганяе.

Слѣпый — хто через решето (або — далше
вѣд носа) не видитъ.

Смаку — як в печенім раку.

Смаруй хлопа доіом, а вѣн смердить гноіом.

5 Смерти не треба шукати, сама прійде.

Смерть а жена вѣд Бога призначена,

Смерть за плечима, а бѣдѣ весѣлье.

Смерть лести не знає.

Смерть не переберає.

1970-Смотри желѣзного кѣлка, а не срібного.

Смотри кѣнци кождїй справѣ.

Смотри, мовчї — а своє робї.

Смотри себе — буде с тебе.

Смуток бы на ти темный, та чорный у-
нав! (не до вас кажучи).

5 Смѣйся смѣшку — дам ти кишку.

Смѣлый, як за плотом.

Снуєся ми перед очи, як в день так в ночи.

Сѣль омаста — масло окраса.

Соб быцю коло плота, яка плата, така
ї работа.

1980-Сова хотьбы лѣтала по пѣд небеса, то со-
колом нѣколи не буде.

Совира, мѣтыка, топорець — сорока, во-
рона, воробець.

Сокира остра, мѣтыка її сестра.

Соломиным слугою нѣхто не доробивси.

Соломяный парубок золоту дѣвку бере.

Сонце
5 Сонце бы ти побило (нехай ся прѣчь каже).

Сонце свѣтить, дощик крапить, чарѣв-
ниця масло робить.

Сонце ся в морѣ купає — сонце спочило.

Сорока горѣла, бо нити хотѣла.

Сорока скрегоче, гостѣ (каже.) *Будурав*

1990 Сором стер собѣ с чола.

Сорочки не мае, а женитися гадае.

Сорочку выкупив, а сукман заставив.

С палца собѣ того не выссав.

С панами рѣдко, а з дурными иѣколи не
приставай.

5 Спаньем голоду не перебудешь.

Спанье не дасть конья.

Спасѡвка ласѡвка, а петрѡвка голодѡвка.

Спасся як медвѣдь.

С перцем, чи не с перцем, коли с щирым
серцем.

2000 Спився як Беля (Бейла) *).

Спи доню — най ти доля росте.

Спить сова, тай куры бачить.

Спить, якбы шовком шив.

Спяющій пес не угонить зайца.

5-Спѡлка двох годуе.

---

*) 1188 Беля король угорскій, буйѣм и помѣчь про-
гнаного Кнзя Галицкого В о л о д и м и р а И р о с л а в и ч а,
иѡдступив с сильным иѡбсвом иѡд Галичь. Галичане
по удаленію своего Кнзя Р о м а н а М е т и с л а в и ч а В о-
л о д и м и р е с к о г о иѡтворили врата Уграм. Беля увере
Кн. Володимира в темницю, а осадив на княжеским
престолѣ сына своего Андрея, котрый загостив-
нися беспечно, царовив насильно над Галичянами;
доки Кн. Володимир не утѣк из неволи, и (1190) с
помѣчью Казимира Справедливого не пристуив иѡд
Галичь. Тогда Галичане выгнали Угрѣв и з радо-
стію пріймали своего родного кнзя. По тѣм то
Б е л ь осталась прииѡвѣдка.

- С повного лехко брати, хочь убывае, не так знати.
- Спокôйный, як кобеля за возом.
- Спомôгся дѣд на обѣд, а баба на кисель.
- Споможн сиротѣ, выколе ти очн.
- 2010 -С прибудку голова не болить.
- С пустон студолы не вылетить хвба сова.
- С иѣ снн слова не выкидають.
- Срѣбло, золото тягне чоловѣка в болото.
- С сѣного, глухого, нѣмого найлутнѣй чоловѣк (мужь). *Для жидки*
- 5 С старецького сына не буде добрый газда.
- Ставився як лев, а згнув як муха.
- Ставится, як окунь протѣ водѣ.
- Став ми костев в горлѣ — сôлю в оцѣ — хрѣном в носѣ.
- Став не свôй. — як укуцанный. — як опареный.
- 2020 -Стало на юшку, а нестало на петрушку.
- Стара панк все то шѣ, то поре.
- Стара правда и старе вино завсе добре, але не стара дѣвка.
- Старого лиса тяжко зловити.
- Старый, а не росте.
- 5 Старый, а храмав.
- Старшій Галичъ вѣдо Львова. *)

---

*) Львѣи, ианѣшня столиця королевств Галиччини и Володимирщины над потоком Полтвою, построи Львом Даниловичем, князем руським около 1270 года; а Галичъ, давнѣйшая столиця княжества, уже стоял 1140 года, коли Володимирко Володарович Князь Теремовельскій переиѣс

Старшій Гриць як Парашка.

Статок робить достаток.

Стереже го, як ока в головѣ.

2030-Стереженого Бѣг стереже.

Стережися того, же не має нѣчого.

Стережися того, кого сам Бѣг назначив.

С тлустого мяса тлуста и юшка.

С тобою говорити, гороху наѣвшись.

5 Сторонить вѣд нього, як вовк вѣд свѣти

Страх бѣльшій вѣд переполоху.

Стриже и голить.

Стрижи, не обберай.

Стругав, стругав, тай перестругав.

2040-Ступай з дороги, бо вѣде безногій.

Судна дѣржавого нѣхто не наповнить.

Суд сквапливий рѣдко буває справедливий.

Сукманка не мамка, коли ся вѣсти хоче.

Сук на сук.

5 Суха ложка губу дре (рот дере).

Сухій марець, мокрый май, буде жито кобы гай.

Схилився по полѣно, та стовк собѣ колѣно.

Сховай, що не вадить.

С чим ся обходимо, тов до нас дешне.

2050-С чужим и на серед села росставайся.

С чужого злого учися свого.

С чужого коня и серед калябухи злѣзай.

Калюжне

свою столицю на Теревовѣ до Галича. — Чують ще нынѣка вѣдупалии Галичане достоинѣсть своего горада.

*Об кого се по-
сидѣти и
об краснѣ. I
Об половецѣ
Об Пастыри
Об курцѣ
Об нового
Об прибуду
Об мушкетѣ
Об павсѣ*

Пр Изд.

*Об свѣтѣ
Об стѣнѣ
Об дѣлѣ
Об мѣстѣ*

С чужон торбы хлѣба не жалуютъ.

Сыр тилко в ѳдкладаный добрый.

5 Сытый голодному не вѣрять.

Сытый голодному не товаришь.

Сѣв каменем.

Сѣв як на леду.

Сѣв вѣтер, вѣтром жити буде.

2060 Сѣльска собака най ся меже двѳрскін не
мѣшае.

Сѣмь лѣт го не бачив ем, бодай ем го був
нѣкды не бачив.

Сѣмь лѣт мак не родив, а голоду не вчинив.

Сѣмь лѣт хробак в хрѣнѣ зимовав, а сма-
ку не зазнав. *Ср. 2251.*

Сѣмь миль пѣшки для одной кишки.

5 Сякій такій, абы був, абы хлѣба роздобув.

Сяк так, абы выжити.

Сяк так, абы не по людськи.

Т.

Така правда, як вошь кашле.

Так бы'сь чув звоны.

2070 Так го люблять, як пси дѣда.

/ Так дбае, як пес о пятау ногу.

Так тепло, ажь пара кости ломить.

Таке цѣкаве, ажь бульки з носа лѣзуть.

Такій добрый, ино го до серця прикладай.

5 Такій жвавый, якбы а ока выпав.

Такій красныи, якбы го з воску ульав.

Такій спосѣбный, як вѳл до кариты.

Такий страх, що аж сорочка полотном
стала.

Таким ся рогом чеши, яким дѣстанешь.

2080 - Так кравець крав, як му сукна став.

Так мама казали.

Так моя добра хата, як твой кѣмната.

Такой бѣдному нѣколи нѣчог' не мати

Такои ласки найду и в Парашки.

5 Так пише, як мак сѣе, прїйде читати, як
в розѣ не знае.

Так ся доробив, як сѣль на окропѣ.

Так ся зателенав, як Жид.

Так ся тебе бою, як вторѣчного свѣгу.

Так ся хлѣб удав, щоб' ся кѣт за шкуру
сховав — закалець на палець.

2090 - Так тому рад, якбы му пси обѣд з-ѣли.

Так то поможе, як сухому погѣл.

Так то правда, як пси траву ѣдять.

Таку Бѣг коляду дав.

такъ.
17 Там де великї вѣкна, богато свѣтла, а ма-
ло правды.

5 Там де сирота зѣстатися мае, лутше абы
камѣнь вирѣс.

Там макогѣи блудить, де макитра ридить.

Там ся лѣниво працюе, де пожитку не чув.

Тане мнѣсо пси ѣдять.

Танець не работа, хто не виѣе, то *срѣ-*
моша.

2100 - Твердый Русин. — Тверда Русь, все не-
ребуде.

Тебе и святой Петро не загрѣе

- Телиця яловая.
Теля не знаєся на пирогах.
Тень, тень, абы збути день.
5 Тепле ваше паноньку слово.
Тепло як в банн.
Тепло, як за лнхим паном.
Тернина грушок не родить.
Тернить го, як соль в оцѣ.
2110 Тилько воску и ладану.
Тилько гадок, що в решетѣ дѣрок.
Тилько до Ильѣ добріи рон, а по Ильѣ
повѣсь роя на гилѣ.
Тилько свѣтла и кадила.
Тилько ся журить, як кобыла звернувши
в болотѣ.
5 ~~Тимто прѣсно, що не кисло.~~
Тинды - рынды за три грошѣ.
Тиха вода береги ломить, а быстра тамує.
Тихо, як мак сѣв.
Тобѣ смѣх, а менѣ плач.
2120 Товарищ мовный в дорозѣ стоить за вѣз
смарованный.
Товчеса як Савка по пеклѣ.
Тогда бы'м ти видѣв, коли свою потылицю.
Тогда вѣи буде богатым, як нес рогатым.
Тогда дали хлѣба, як зубѣв не стало.
5 Тогда дорога слышна, коли розмова по-
тѣшна.
Тогда коваль зельзо кує, коли гориче.
Тогда лыка дри, коли ся деруть, тогда
дѣв ку дай, коли беруть.

Тогда любить и сват, коли ся добре мае
брат, а коли бѣднѣй, то забуде и
брат рѣднѣй.

Тогда мама бѣду знае, коли малую дѣтину
мае.

2130 Тогда мама дурна, коли дѣтина мала

Тогда ми губы лыжи, коли чорнін.

Тогда скупнѣ, коли на днѣ.

Тогда сусѣд добрый, коли мѣшок полный.

Тогда то буде, як на долонѣ волосѣе вы-
росте.

5 Тогда у сироты великдень, коли сорочка
бѣла.

Того и чорт в ступѣ не потрафитъ.

Того шукае, що не положив.

То его права рука, (або) — праве око.

То е мене нѣ свербитъ, нѣ болитъ.

2140 То е му так потрібно, як лысому гребѣнь,
слѣпому зеркало, а глухому музыка.

То не вчислѣ.

То не до шмыги.

То не з Грицьом справа.

То не певна, то хитра пташка.

5 То пустіи слова, ~~але~~ правды в них нема.

Торкин в стѣл, то ея ножицѣ вѣдозвуть.

То ще тогдѣ дѣялося, як шкуряні грошѣ
на свѣтѣ були.

То язя с пекла родом.

Тра знати по чому локоть.

2150 Тра йти в свѣт за очнѣ.

Трафив го в седно.

- Графив а дощу під стрѣху.
Графив на злий раз.
Графив свѣй на свого.
5 Графилося сльній курць бобове зерно, и
тым ся удавила.
Треба го, як пшого колеса в возѣ.
Треба довго калатати, щобы бабу ошукати.
Треба му в сѣмь пасом воду освятити.
Треба рано весати, абы его ошукати.
2160 Треба разумом надточити, де сила не
зможе.
Треба сесе в комнѣ записати.
Треба шести, абы звести (льнивого).
Три бабѣ, а два йнды зроблять ярмарок.
Три дни не живився, а красно дивився.
5 Три дни ходу, до обѣд празнику.
Тримаєся, як реняк кожуха.
Тримаєся як сльный плота.
Тримає як мертвый рукою.
Тримайте мене з заду, бо впаду.
2170 Тримай язык за зубами.
Три паны, два атаманы, а один под-
данный.
Труба на пса, на чоловіка звѣн.
Труби Грицю в рукавицю.
Трудна згода, де огонь и вода.
5 Трудно, абы на добре вышло, що из злых
рук прійшло.
Трудно рану гонти, а не уразити.
Трѣци, не трѣци (морозе), вже минули
водо'рщи.

Трясе як молоде теля.

Туда бій, а туда потече.

2180 -Туда то стежка в горох? —

Тут треба побренькати.

Ты мене за чѣп, а я тебе за воронку.

Ты на него хлѣбом — вѣн на тебе каменем.

Ты ему образы, а вѣн тобѣ лубье.

5 Тыць, тыць, де був Гриць.

Тѣшится, якбы го бузько носом неькав.

Тѣшится, як Жид пархамн.

Тягли медведя до меду, та урнали уха —

тягли медведи вѣд меду, та урнали

фѣст.

Тягне воду на свое колесо.

2190 -Тяжко новка за фѣст уймити.

Тяжко дѣти годовати, як камѣнь гладати.

Тяжко нести — жаль (школа) повиннути.

Тяжко плести против воды.

Тяжко сѣяти, коли нѣщо орати.

5 Тяжко там украсти, де газда (господарь)
сам злодѣй.

У.

Убери пень, буде подобень (хорошень).

Уберися жѣико в кожух, бо ти буду бити.

У Бога всего много.

У Бога всемога.

2200 -Убогого и галузьє тягне.

Убогому мало що бракуе, а захланно-
му всего.

Убрався в жушан и мыслить же пан.

Убрався в правду, як Татарин в зброю.

Убрався, як чорт на утреню.

5 У вдовы хлѣб готовый, але не всякому

289. У вола ^{здоровый.} ~~хлѣба~~ ^{болотола,} ~~хлѣба~~ ^{корми коро-}

са ~~хлѣба~~ ^У ворожки хлѣба трошки.

родила ^У вяз, як пес на ланцуху.

^У ~~зубаго~~ ^{да} ~~нашого~~ ^{справн} ~~не~~ ^{доны-}

^У голоты нема що молоти. ^{таешица.}
У гостинѣ остатный починай ѣсти, а
первый переставай.

2210 У доброй господинѣ нема нѣколи по
обѣдѣ.

У дѣда в торбѣ не поживишся.

У дѣтей высокї пороги, а в родичѣв бо-
дай ще выжчї булв.

Уже горло засхло, куды що йшло.

Уже не надоложишь уповаючи.

5 Уже сѣмь лѣт, як правды нѣт.

Уживай Федьку, то хрѣн, то редьку.

Уживай свѣта, поки служатъ лѣта.

Уздрншь вовчу з вѣзду.

Уважи му палець, а вѣн руку просить.

2220 У кія два кѣнцѣ.

У людїй дѣвок сѣмь, а доля всѣм, а в ме-
не одна, и таи негѣдна.

У лѣнивого усе свято.

У мене того не купиши.

Умер богатый, ходѣмо ховати, умер убо-
гій, шкода дороги.

5 Умерла дитина, тай кумство пропало. ^{Нль мекка.}

Умерлого з гробу не вертають.

Умый кожух, а не помочи.

Умѣв там влѣзти, та не мѳг перескочити.

Умѣв вѳи с чорного бѣле зробити.

2230 Умѣла варити, та не умѣла давати.

У нас сегодня Луки -- анѣ хлѣба, анѣ мукѣ.

У нас така приповедѣнка, де парубок там и дѣвка.

У нас Украина — треба собѣ самому хлѣба укронти.

У нашого свата всѣм одна хата.

5 У нашой Катерины весѣлье и родини.

Браво!

У него натура як у тура.

У него душа рогата — тижко му скопати.

Упав в гаразд, як сливка в болото, (або) — як муха в сметану.

Упав в тѣсну дѣру.

2240 Упав есь жучку панови в ручку. (Казка).

Упав як мѣх з воза.

Упертый як Русни.

Урвалась му нитка.

Уродився, оженився — тай вмер.

5 Уродила, та не облизала.

Уродися — вдайся, а нѣ, то скапайся.

Уроки на сороки.

У свѣдка очи як у дѣдка.

У сироты два роты, одним ѣсть а другим бреше.

2250 У скупого завсѣды по обѣдѣ.

Усолодився як червак у хрѣтѣ. *Ср 2061.*

У страха великѣи очи.

- Утопив свій *маешок* в животѣ.
Утѣкав перед вовком, а впав на медведя.
5 Утѣк, не утѣк — а побѣгти вольно.
Утѣха, як є порожного мѣха.
Утѣхи на родину, а бѣды до смерти.
У цымбалисты нема на чим сѣсти, а у
басѣсти нема що фсти.
Ученый — не доученый, гѣрше, як
простак.
2260 Ученився репяком, тай держится.
Ученився як грѣх села.
У яловой коровы молока не випосишь.

Х.

- Хата чужая, як свекроха лихая.
Хату а жѣнку все треба покрывати.
5 Хвали мене роте — а нѣ, то ти роздеру.
Хвалится, як Цыган своими дѣтьми.
Хвалить, якбы медом мастив.
Хвальба сорочки не дасть.
Хвалькой^ю ся нахвалять, а будков^ю ся набуде.
2270 Хватив шилом патоки.
Хитро, мудро, не великим конгтом.
Хитро, мудро — як не даси то тѣ выдру.
Хлопа кѣрцьом не мѣряють.
Хлоп бодай пановав — а силы не мав.
5 Хлопець волю гонить, а дѣвчина ще си
не вродить а его догонить.
Хлопець, як живое сребро (ртуть).
Хлоп только в продажи мав ще вольность.

Хлон як дуб.

Хлѣб, а вода бѣднаго ѣда.

2280 -Хлѣб а вода, нема голода.

Хлѣба не много, а я и до того.

Хлѣб в дорозѣ не затяжить.

Хлѣб має роги и ноги.

Хлѣб погорѣв — не журися, не будешь
го ѣв.

5 Хлѣб святый, дар божій — карай нас
Боже ним до вѣка.

Хлѣб ѣжь, а правду рѣжь.

Ходак ся находить, и ѣжь ся чобѣт зробить.

Ходи дурню перцю, шафрану ти причню.

Ходи Петре до вѣйта.

2290 -Ходить, як блудная вѣвця.

Ходить, як овечка, а буцаєв, як баран.

Ходить як по бритвах.

Ходить, як теля за коровою.

Хоре коли не вмере, то роспестится.

5 Хоть без зубѣв и о едиім оку, лишь бы

Хоть бы и сего року, съезъ зъ неба сварити емоу не
Хоть бы'сь був чистый як лѣд, а бѣлый
як снѣг, то ты обмовлять вѣд го-
лов до нѣг.

Хоть бы'сь гладѣв по всѣй Украинѣ,
добра не знайдешь.

Хоть бѣда, то гоц.

Хоть врѣжь, то не потече.

2300 -Хоть вывози цѣлый лѣс, то все буде оден
бѣс.

Хоть голо, абы весело.

Хоть голый, та в подвязках.

Хоть иду в гостину, то беру хлѣб в торбину.

Хоть мы собѣ браты, але нашѣ кишениѣ не сестры.

5 Хоть не красне, але власне.

Хоть нема що ѣсти, абы коло кого сѣсти.

Хоть не почесный, але щесный.

Хоть не пѣшно, абы затѣшко.

Хоть не тепер, то в четвер.

Хоть раз, а гаразд.

2310 -Хоть смердить, коли смак має.

Хоть ся переволоче, то не утече.

Хотѣвся перекрасти, та си очѣ выштуркав.

Хотѣлося Хоче бути ^ггаздою, а не вмѣе коневн чота завязати.

Хрестять люде, хоть ся ще не уродило.

5 Хромого пса лехко здогонити.

Хто богато говорить, той мало творить.

Хто богато обѣцає, той рѣдко слова до-тримає.

Хто богато пѣє, сам себе побѣє.

Хто богато ѣсть и пѣє, той в разум не тѣє.

2320-Хто борше ^{борше}насиле, той борше ^извеле.

Хто бѣду має, той богато знає, хто гаразд має, той мало знає.

Хто бѣды не знає, най си мене спытає.

Хто в болото лѣзе, того ще и поблзнуть.

Хто в болото лѣзе, тот ся покаляє.

5 Хто в бѣдѣ, бѣду стерпнть — а хто в гараздѣ, шоб' иѣколи бѣды не знав.

Хто в бѣдѣ дав — два разы дав.

Хто в коршмѣ служить, тому в бровари
платить.

Хто в лѣтѣ гайнуе, тот в зимѣ голодуе.

Хто вѣд страху умер, тому бѣдинами
звонять.

2330-Хто волохатый, буде богатый.

Хто в печи лягае, другого ожогом дѣсягае.

Хто в гвѣрьѣ порастае, най на бѣдного
памятае.

Хто в ряду, мусить дати коляду.

Хто в свѣтѣ не бував, той чуда и дива
не видав.

5 Хто высоко лѣтае, тот низко сѣдае.

Хто дав зубы, дасть и хлѣб до губы.

Хто дбае, той мае.

Хто два зайцѣ гонить, жадного не здого-
нить.

Хто добре уйме, той добре несе.

2340-Хто дужий, той лѣпшій.

Хто дурневи выбачить, мае сто днѣв вѣд-
пусту.

Хто дурным уродився, той и в Кіевѣ
розуму не купить.

2 Хто з Богом с тим Бѣг.

4 Хто здоров лѣкѣв не потребуе.

5³ Хто з разу выиграе, той на кѣнци не мае що
ставити.

Хто кашу наварив, тоѣ мусить и з-ѣсти.

Хто кого мине, най ногу вывине.

Хто кому стрык, все му дащо тык.

- Хто коня купить, бере и уздечку.
- 2350 - Кто волеу, той дома ночуе, а хто дуже
простуе, той в дорозѣ ночуе.
- Хто любить ревне, жалѣе певне.
- Хто любить свѣтъ, той любить правду.
- Хто має богацьо, той бурчить, а хто ма-
ло, той мовчить.
- Хто має в торбѣ, той з-ѣсть и на горбѣ.
- 5 Кто має выкруты, не по́де в некруты.
- Хто має гроши, той все хорошиі.
- Хто має пасѣку, той має мѣд, хто має
дѣти, той має сирѣд.
- Хто має маме мою и тѣде. Ср. не помашив*
Хто много має, той прагне ббльше.
- Хто мовчить, сто навчить.
- 2360 - Кто мовчить, то лиха ся збуде.
- Хто на сопѣвку дав, той буде на нѣй грав,
а хто не дав, не буде грав.
- Хто на тебе каменем, ты на него хлѣбом.
- Хто на окроиѣ снарився, и на зиму во-
ду дуе.
- Хто на чужій обѣд ся спускае, той з голо-
ду вмерает.
- 5 Кто не бере, тому лекше.
- Хто не важить, той не має.
- Хто не выпье до дна, той не зычить
добра.
- Хто не був нѣколи по́дданым, той не
буде добрым паном.
- Хто не зазнав зла, не вѣѣе шановати до-
бра.
- 2370 - Кто не має зброи, най не йде в бои.

-Хто не слушае вѣтца, матери, нехай слушае не съон шкуры.

Хто не слушае тата, той послушае ката.

Хто не стоять о грѣшъ, той и шелюга не варт.

Хто не умѣе молитися, най иде на море учится.

5 Хто оре, сѣе — той ся надѣе.

Хто переберае, той перебере.

Хто першій, той лѣпшій.

Хто пытавса, той не блудить.

Хто пѣд ким яму копае, сам в ню падае.

2380-Хто пѣзно ходить, сам собѣ шкодить.

Хто поволе ѣсть, той поволе робить.

Хто по владцѣ мудро стунае, той ся и болотѣ не кунае.

Хто посмаруе, той поѣде.

Хто потаѣе, тот ся бритвы ханае.

5-Хто припоминае, той ся допоминае.

Хто против Бога, то и Бѣг против ньому.

Хто пѣе, тому наливайте, хто не пѣе, тому не давайте.

Хто рад обѣцае, той не мае охоты дати.

Хто рано встае, тому Бѣг дае.

2390-Хто робить, той ся доробить.

Хто сивый не мудрый, лишь старый.

Хто скляный дух мае, най на чужого каменем не кдае.

Хто служить з ласки, того мѣшок пласкій.

4-Хто служить з ласки, тому милосердіем платять.

5 Кто служить з ласки, тому стае хрѣном
хлѣб панскій.

Кто с псами лягае, той з блохами встае,
Кто с псами пристае, навчится брехати.

Кто сѣшнить, той смѣтитъ. *слѣшнить*

Кто стався вѣвцею, того вовк з-ѣсть.

2400 # Кто ставе^{не} медом, того мухи з-ѣдятъ.

Кто съ квасу наѣв, а мене оскома напала.
Кто съе по Покровѣ, не мае що дати
коровѣ.

Кто ся з отрубамн змѣшае, того свинѣ
з-ѣдятъ.

Кто ся лѣчитъ, того бѣда цѣлѣитъ.

5 Кто ся сам хвалитъ, той злых сусѣд мае.

Кто терпен, той спасен.

Кто тримае в зимѣ пѣцуха, той мае в лѣтѣ
настуха.

Кто три роки служив у пацѣв, а три у
Жидѣв; того бы *мѣдѣ* повѣсити.

Кто умѣ брехати, той умѣ и красти.

2410 # Кто умер, той в ямѣ, а хто жиє, той з нами.

Кто хлѣб носить, той ѣсти не проситъ

Кто ходитъ по ночи, шукае буковой помочи.

Кто хоче зберати, муситъ добре засѣяти.

Кто хоче пылювати, муситъ зачекати, а
кто нараз буде зараз.

5 Кто хоче пса ударити, той кія знайде.

Кто хоче свѣдком бути, треба хрестик
лызнути.

Кто хоче що справити, треба ся забавити.

Хто часто в дорозѣ, був під возом и на возѣ.

Хто чисте сумлѣннє має, той спокійне спати лѣгає.

2420 Хто чого шукає, той знайде.

Хтѣвши гаразд мати, треба ухом землѣ приймати.

Худа худоба свого ховани.

Худий пес не скажется, ино сытый.

Ц.

Церква горить, а люде руки грѣють.

5 Церкву обдирає, а звѣницю побиває.

Церкву покрив, а звѣницю обдер.

Цюоща и покора не має мѣсици у панского двора.

Цы видишь, цы не видишь, то мовчи.

* Цы в камѣнь головою, цы каменем в голову:

2430 Цы все тотес переймати, цо на водѣ пливе?

Цыган меже двома хлѣбами з голоду вмер — старого не стало, а нового не дѣждав.

„Цыгане! икон ты вѣры?“ — „Якои хочешь.“ —

Цыганска кобыла день бѣжить, а три дни лежить.

Цы опиханыи пановьку ичмѣнь?.. (Базка).

5 Цы пье, цы не пье, то все пьяный.

Цы ся врачимо, цы не врачимо, нехай ся
хоть побачимо.

Цыть Ивасю! нанѡв не переслухавшь.

Цураха поганим очем.

Цур дурня, та масла грудка.

2440 - Цур тобѣ, та нек. —

Ч.

Часом и межи кропивою росте кѣйло (лилія).

Часта крапан дощу и камѣнь подѣравить.

Чекай ряду, дѡстанешь ко ляду.

Через бабнѣн телята, не можь в горѡд
подивитися. (Байка).

5 Через вороги тяжко до некла дѡстатися.

Через святых до Бога, через людѣй до
цѣсаря.

Через сидженье не мѡг заюности в лежане.

Чеши дѣдка з рѣдка, нех йде до дѣдка.

Чеши дѣдка з рѣдка, бо теплай.

2450 - Чѣе веремье, того и погода.

Чѣй хлѣб ѣси, того и ѣсеню сѣивай.

Чѣя душа часнику не ѣла, не буде смердѣла.

Чѣя згуба, того грѣху повна губа.

„Чѣя справа?“ — „Вѡтова.“ — „Хто ю су-
дѣв?“ — „Вѡт.“

5 Чѣя хата, того правда.

Чѣя шкода, того и грѣх.

Чѣе, як кани на дощ.

Чи кунити, чи не кунити, а могорьчу треба
ся ващити.

Чи бахши, чи не бахши, это могори

Чи во камей гоним, чи на миски в
во гоним.

Чи все тое персе могори, это не вѣдо
могори —

Чи може сова на сонце дивитися?
Чи пів, як не пів, то все півлює.

— 107 —

Чим бык навик, тым и реве.

2460 - Чим горщик навиків, тым и смердѣти буде.

Чим дальше в лѣсѣ, тым бѣльше дров.

Чим не наѣсися, тым ся не налыжешь.

Чи може сова на сонце дивитися?

Чим пес старый, тым хвѣст твердый.

5 Чим ся мудрый встыдае, тым ся дурный
велячае.

Чим хата богата, тым рада.

Чим хата мае, тым гостя пріймае.

Чим аби, так капа на дощ —
Чого бы слѣпачице хотѣв, кобы пѣдѣ
видѣв? —

Чого жалуешь козѣ лѣса? .. най вѣсть.

2470 Чого надто, то (выбачте) и безроги не
хотять.

Чого не купити, того и не жаловати.

Чого очи не видять, того серцю не жаль.

Чого нам наварять, тым ся поѣданіи по-
парять.

„Чого слѣпый плаче?“ — „Бо стежки не
баче.“

5 Чого ся Ивась не научить, того и Иван не
буде вѣсти.

Чоловѣк гордѣе, коли му ся добре дѣе.

Чоловѣк за батѣм, а жѣнка за ширѣм.

Чоловѣк мыслить, а Бѣг рядить.

Чоловѣк на свѣтѣ, як банька на водѣ.

2480 Чоловѣк не ангел, абы не согрѣшив, а не
чорт, абы не покутовав.

Чоловѣк не дастся, лише раз з розуму зве-
сти.

- Чоловік не є собі ворогом.
Чоловік стріляє, а Бог кулі носить.
Чоловік, як муха; нині жив, а завтра гине.
5 „Чому чорт мудрий?” — „Бо старий.” —
Чорна корова, а біле молоко дає.
Чорно пьє.
— Чорт все чортом буде. —
„Чорте! де йдешь?” — „Болото палити.” —
„Не буде горіти.” — „Добро мені пакість зробити.”
2490 — Чорте! на груш, тільки мене не воруй.
Чорт не плаче, коли чернець скаче.
Чорт не спить, але людей зводить.
Чорт по тытулі, коли нема нічого в шка-
тулі. *Ся ть а б с т.*
Чорт не плаче, коли чернець скаче.
Чотире свічок спалила, заким Гриця умы-
ла, а пятий каганець, такий Грицько
поганець.
5 Чув що звонили, а не знає в котрій церкві.
Чув муха де струц. *Чув, де муха струц.*
Чужа кошара не наплодить овець.
Чужа хата як свекроха (мачоха).
Чуже красне — своє найкрасче.
2500. Чуже миле, своє наймиліше — чуже свя-
тоє, своє пренайсвятіше.
2 Чужій кожух не грєє.
Чужій хлїб найсмачіїшій.
Чужі руки легкі, та не можна тїсти.
Чужим волом не доробишся.
1 Чужими руками добре гада ловити.
5 Чужими руками тільки огонь брати. *Зоріє*
Чужих богів шукає, а своїх дома має.

~~Чужі руки лехкі, та не пожитечні.~~

Чуй не чуй — бачь не бачь — а мовчи. *Ср. 49*

~~Чухайся вол з волон, конь с коньом а свиня~~ *Темна*

(выб.) о тин, кони нема с ким.

Ш.

2510 Шануй горы, мосты, будутъ цѣлѣ кости.

Шафрану не перетрешь, а жѣнки не перепрешь.

Швецъ знай свое шевство, а укравецтво не мѣшайся. *Der Schwab'st nicht bei dem Leut*

Швецъ не куець, а коза не товар.

Швидкій, як медвѣдь за перепелицами.

5 Шенць-венць — а чорт в кишенць.

2 Шіе, поре — ниткам горе.

Шіе собѣтным штыхом на недѣльный торг.

1 Шибався, як чорт по неклѣ.

Шило в мѣшку не утаится.

2520 Шкуру з него здер.

Шкода цю бѣлого хлѣба, бо го не зѣсть, лише покаляе.

Шкода учить розуму. *(Скода навчить)*

Шкода ходу до поганого роду.

Школа гола — в де сѣств, а нема що ѣсти.

5 *Шкуру з него здер.*
Шляхтичь с перевареною сырватою, шабелька на лычку, перевеслом подперезанный.

Шукає вѣтра у полн.

Шулька двох годув.

Шуми до кумы.

Шум що не можна, а кишения порожна.

Щ.

2530 - Щаслива година, коли заспить вечеру дитина.

Щастье му з рук вылетѣло, як птиця из сѣти.

Щастье на колѣнѣ не ломится.

Щастье розум вѣдберает, а нещастье назад вертает.

Щастье, як трястье, кого схоче, то нападе.

⁵ Що бабине, то все не таке, як людське.

¹¹⁴ ^{баба, мати, прощай} Що Бог дасть, то не напасть.

Що було и не було, всьо ся перебуло.

Щобы'м був вѣщым, тобы'м бѣды не знав.

Щобы то був за швецъ, жебы кождому на одним копытѣ робив? . .

2540 - Щобы чоловік знав, що не знав, тобы и мав, що не мав.

Щобы и могла ся до тебе шинельков пришинити.

Що вѣльно панови, то не вѣльно Иванови.

Що вѣи загадав, тобы и на воловій шкурѣ не списав.

Що в серци, то й на языкѣ.

Що вѣк, то нищій свѣт.

Що вѣсь, то нишая пѣсь.

Що голова, то не хвѣст.

Що голова, то розум.

Що громада скаже, то й пан не поможе.

2550-Що громадиць, то й бабиць.

Що два, то не вдян.

Що день, то добридень.

Що дурному по розумь? . .

„Що дурний робить?“ — „Воду мѣряє.“

„Що дурний робить?“ — „Плює, та ханає.“

2140 } 5 *Що вога зміє, то просліє.*
3 Що з головы, то й з мысли.

7 Що знав, то сказав.

Що кѣнь, то (выб.) не свиня, шерсть не така и пога тонка.

Що кому мило, хочьбы и половина зогнило.

2560-Що коріма то стої, що корчь то бл.й, крѣнся, а далѣй ступай.

Що край, то иншій обычай.

Що краснѣйше, то смачнѣйше, що старое, то гвдное.

„Що курць сниться?“ — „Просо.“ — „А що дѣвць?“ — „Молодець.“ — *парубок.*

Що легко прійде, то легко поде.

5 Що має высѣти, то не утоне. 2586

Що малый пан валяють, то й великій не вѣдойме.

Що менѣ по хлѣбѣ? коли зубѣв нема.

Що минуло, то ся забуло.

Що молодше, то солодше, що старое, то твердѣе.

2570-Що мѣра, то вѣра.

Що на мысли, то й на лзыць.

Що на своим смѣтью, то не згине.

Що на серца, то і на аубиць.

Що не=потре́бие, то и в горнець не
класти.

Що не свербить, то не кортить.

5 Що не складно, то не ладно.

Що нынѣ менѣ, то завтра тобѣ.

Що платить, с тым на торг учащаютъ.

Що правда, то не грѣх.

„Що робити з бѣды?“ — „Тра в голову
заходити.“ —

1110 следити менѣ, и не забочити тобѣ
2580 „Що старше вѣд розуму?“ — „Увага.“ —

Що свѣта, то й міра.

Що там чувати коло вашон хаты? бык цы
привык, телця цы веселится?

Що ^утверезому на умѣ, то пивному на и-
зыцѣ.

„Що то полѣтыка?“ — „Нещирѣсть.“ —

„А спекуляція щѣ? . . . — „Цы-
ганьство.“ —

5 „Що у вас чувати?“ — „Гаразд из бѣдою.“

1110 у тѣбѣ. Що увисне, то не утоне. 2565

Що упало, то пропало. — 3260

Що хатка, то нича гадка.

Що червоне, то красне; що солодке, то
добре.

Ъ.

2590- Ъв бы кѣт рыбу, а в воду не хоче.

Ъдъ кобыла, хоть есь три дни не ѣла.

Ъжь гѣрко, кисело, солоно — умрешь, а
не згниешь. *Сурьма*

Бжъ коза лозу, коли сѣна нема.

Бжъ прѣсяки, заким будуть кисляки.

5 Бжъте борщ, капусту, бо пирогы
не - суть.

Бжъ, що дають, а роби, що кажуть.

Бети, шти було, а принуки не було.

Бхала Хима з Брусалима, вѣзок скрегоче,
Хима ся регоче.

И.

Иго кладу на полицю, а вѣн паде^{се} на ла-
вицю.

2600-Я забула, що я хора, — як танцюй, так
танцюй.

Яко (я) мовчить, а все знає.

Языком клепаи, а руки при собѣ тримай.

Яка бѣда уродилась, така изгине.

Яка вѣра, така й оѣра.

5 Яка голова, така й мова.

Яка грушка, така й юшка.

Яка исповѣдь, такє розгрѣшеньє.

Яка кроква, така й лата, яка работа, та-
ка заплата.

Яка мама, така сама.

2610 -Яка нєня, така й доня.

Яка плата, така^а подяка.

Яка прѣдка, така^а питка.

Яка пряжа, такє й полотно.

Яка пуга, така й смуга.

5 Яка пшеница, така^а паланиця.

Яка така п'есеенька лутша, н'яжь сварка.
Як Б'ог нехоче, то хочь бы^{сь} десять
голов мав, н'чого не зробишь.

Як буде доля, то буде и льоля.

Як будешь паном, то все будешь брац даром.

2620 - Як було з ранку, так и до останку.

Якбы втяв.

Якбы го на сто коній всадив.

Якбы го окропом спарив.

Якбы з Богом говорив.

Якбы о голову йшло.

Якбы святии д'ом перелет'ян.

Якбы с'янь баб до него промовило.

Як б'да, то до йида, а як мине б'да,
най д'ядько бере йида.

Як в жит'є кук'оль, то хл'б'ови пок'ой, а як
звонець, то му конець.

2630 - Як в пекло кинув, так загинув.

Мать королема об'стужу.

Як гуляв, так гуляв; н'я чоб'от, н'я холяв.

Як дерево з'отнуть, кождый тр'ески зберав.

Як добра година, то звайдется родина, а
в злий години н'ячог' по родин'я.

Як дуды настроить, так дуды йграють.

Якє дерево, такій клин, якій батько та-
кий сын. 2651.

Якє жит'є, така й смерть.

Якє кор'ньє, такє й нас'ив'є.

Якє по'хало, такє повернуло.

Як єсть, то шелесть, а як скупо, терни
губо.

2640 - Якє твое царство, така й твоя слава.

*Як бы знавте,
що у кушви
нитве, нитве
и дати за-
роча, не
Як бы не ду-
ше м'яса, не
душе ду д'ява.*

сиринго, ма не б'ать, свисає пар'є. —
має музика [Виб'ата] —
не знає 110.

Яке частованье, такє дикованье.

Яке хвало, такє й здыбало.

Як жито в оборозѣ, то надѣя в Бозѣ.

Як заграють, так танцюй.

Як звав, так звав, абы що дав.

Якій батько, такой сын, викрали з дѣжки
сыр.

Якій дудок, такой чубок.

Якій дѣдько печеный, такой и вареный.

Якій дѣдько с Химка, така его жѣнка.

Якій кѣнь, така и кульбака.

Якій мелник, такой млын, який отець,
такой сын. 2635.

Якій нан, такой крам.

Якій настух, така й череда.

Якій пес на утрени, такой и на службѣ.

Якій „помагайбѣг“, такой „бодайздорив.“ —

Якій розум, така й бесѣда.

Якій щень, така яблѣнь.

Якій, такой уряд лутшій, нѣжь проста
служба.

Яки сани, таки сами.

Як коржа, так коржа; як спечемо, так
дамо.

Як мѣг, так допомѣг.

Як Мурни нѣколи бѣлым, так дурный^{суб.}
розумным не буде.

Як мы людям, так люде нам.

Як мы о людьох, так люде о нас го-
ворять.

Як мысль, так мысль — таки буде Пере-
мышля *).

Як напився, то до кирици задом обер-
нувся.

Як не буде Ивана, то не буде пана.

Як не даси с прозьбы, то даси с принуки;
а чого прозьба не докаже, то дока-
жуть буки. [азбуки]

Як не прийме Бѣг грѣхи за жарт, то буде
шелесту богато.

26) Як не прѣдрешь очи, то прѣдрешь [мо-
шонку.] *ка моток*

Як не свѣй ходить.

Як огню стережеси.

Якого 'сь пива наварин, такое и пій.

Як пєс робить, так пєс в чоботьох хо-
дить.

Як пѣде душа по руках, то ся чортовн
дѣстане.

Як посѣяв, так зійшло.

Як прийшло, так ся розійшло. *Всѣ чинили*

Як пьє, то не проливає, як бьє, то добре
влаучає.

Як рыбу в сак половив.

---

*) Перемышля, стародавний гѣрод над Сяном,
колись столиця княжества Перемыского — найб об-
водное мѣсто, пребываніє руського Книскѣпа. (Б
тутки книгопечатія Словенско-руськая и проч.)...
Кажуть люде, що якійсь царь строивши сей гѣрод,
задумався, як го назвати? . . . Аж чоловікъ якийсь
приступивши к нему, сказав: Як мысль и проч. . .
и вѣдси гѣрод назван Перемышлем. (?)

- 2680 Як свѣтъ настав, то рак не свистав.
„Як собѣ поживаєте?“ — „От! часом с
квасом, порою водою.“
Як собѣ постелишь, так ся выспишь.
Як спить, то не ѣсть, як ѣсть, то не
дрѣмає.
Як с платка вывинув.
„Як ся зवेशь?“ — „Михайло.“ — „А роби-
ти хочешь?“ — „Нехайно.“ — „А бор-
щу?“ — „Не хочу.“ — „А пирога?“ —
„Хоть бы й два.“
Як ся зійде Стрый и Ломець (рѣки),
то буде свѣту конець.
„Як ся маєте?“ — „По серединѣ, як вчора
так нынѣ.“
Як ся набуло, так ся избуло.
Як ся приобрѣло, так ся из-ѣло.
2690 Як ся убрав, так го урачили.
Як ся чоловѣк гаразд має, то и сусѣд
бував.
Як-так, абы за мое стало.
Як ты ся тѣшишь, вороги ся смутять; як
ты ся смутишь, вороги ся тѣшать.
Як тя видять, так тя пишуть.
Як умре дитина, то мала щербина, а як
тато, або мама, то велика яма.
Як умѣє, так и ѣє.
Як хорошій, не жаль грошій, як поганый,
копну ногами.
Як хто дбає, так и має.
Як хто хоче, так по своей мамѣ плаче.

270. Як чоловік жѣнки не бѣе, то в неї у-
троба росте.

Як чорт в очерет увѣзе, то в котру сходе
дудку грає.

Як? — я не дяк, десять раз говорити, я
скажу раз, але гаразд.

Як я ся гаразд мав, кожний мене добре
знав — а як став убогій, не при-
ходять гостѣ в мон пороги.

Я о цыбуль — а вѣи о часнику.

5 Ирѣ (весна) нашъ отецъ и мати, хто не
посяе, не буде зберати.

2706. Я Татарина зловив, а вѣи мене не пу-
стив; (або в приказѣ так): „Тату! я
зловив Татарина.“ — „То веди го
сюда.“ — „Не ведеться бо.“ — „То дер-
жи го.“ — „Не держится бо.“ — „То
пусти го.“ — „Не пускається бо.“ —

ЗАГАДКИ

— — acutissimum ingenium produunt, et literatum etiam ad stuporem rapiunt expressio-
num vivacitate et convenientia.

Mich. Lutschay.

Ср. Левинский, стр. 210.—

1. **Ш**тыри тыки, два патыки, сѣмьй за-
махайло.
2. За лѣсом, за пралѣсом суха дзява
(собака) бреше.
3. Бѣльше вѣд коня, менше вѣд свинѣ.
4. Бери — квичить, клади — квичить,
лиши — мовчить.
5. Чотыре брата все бѣжуть, а нѣкды
негоднѣ здогонитися.
6. Внеса висить, хода ходить; виса впа-
ла, хода взяла.
7. Чорненьке, маленьке, що найбѣль-
шу колоду рушитъ. (або)
Менше вѣд пчолы, а найбѣльшу ко-
лоду переверне.
8. На подѣ ночовав, як упав, нѣхто ко-
стей не збирав (лизав).
9. Кривеньков, маленьков, все поле
сченурлаѣ.

10. Лѣсом иде, не трѣсне — водою иде,
не плюсне.
11. За лѣсами, за горами золота дѣжа
кисне.
12. За лѣсом, за пралѣсом бѣліи хуста
высять.
13. Одно просить: свитай Боже, друге
просить: смеркай Боже, трете
мовить: менѣ все одно як в день,
так в ночи.
14. Шуварова сестра, шуваром ишла,
сѣмь сот сорочок на собѣ несла.
15. Нѣм ся отець уродить, вже сын по
свѣтѣ ходить.
16. Бѣле як мука — не мука, хвѣст має
як мышь — не мышь.
17. Шило-вило, мотовило, по пѣд небо
ходило, по нѣмецки говорило, по
турецки заводило.
18. Иде чоловік у лѣс — дивится в се-
ло; иде чоловік до села — дивится
в лѣс.
19. Шило-вило мотовило, по пѣд небе-
ся ся вило; в лѣтѣ сѣває, на зи-
му нас покидає.
20. Вѣа без колѣе, дорога без нѣску,
батѣг без тряску.
21. Синый вѣа выпив воды полный дѣл.
22. Скунда скаче; рында рыє.
23. Червоный корѣнь, винный смак —
земля го зродила, чому так?

24. Маленьке, кругленьке на столѣ не
бувало, а весь мiр з годovalo.
25. Довга Гаєя (лася) простяглася,
кобы встала тобы неба дѣстала.
26. На серед села зарѣзано вола; в кож-
дiй хатцѣ по бокатцѣ.
27. За лѣсом, за пралѣсом бочка крови
мокну; в найбѣднiй хатѣ му-
ситъ ю мати.
28. Иду — не берегом, кину — не дере-
вом, иму — не курье, свубу — не
пѣрье.
29. Виса виситъ, хода ходить, Бога про-
ситъ, щобы виса впаала.
30. Без рук, без нѣз (нѣг), на нѣд вылѣз.
31. По нѣд конѣ лягає, до сусѣды бѣ-
гає. (або)
- В е тайни ся кохало, на руках е ввало
— хто буде знати буде добре казати.
32. Стоить при дорозѣ на однiй позѣ;
головка мада, а в нѣй тѣма.
33. Стоить дерево серед села, а в кож-
дiй хатцѣ по глиничцѣ.
34. Стоить дуб — на дубѣ лишина, на линѣ
конопал, на конопалѣ глина, на
глинѣ капуста, а в капустѣ свиня.
35. Плахта-тарахта вьсо поле збѣгає.
(або)
- Дѣраве ридно все поле вкрыло, Бога
просило, щоб' ся зазеленѣло.

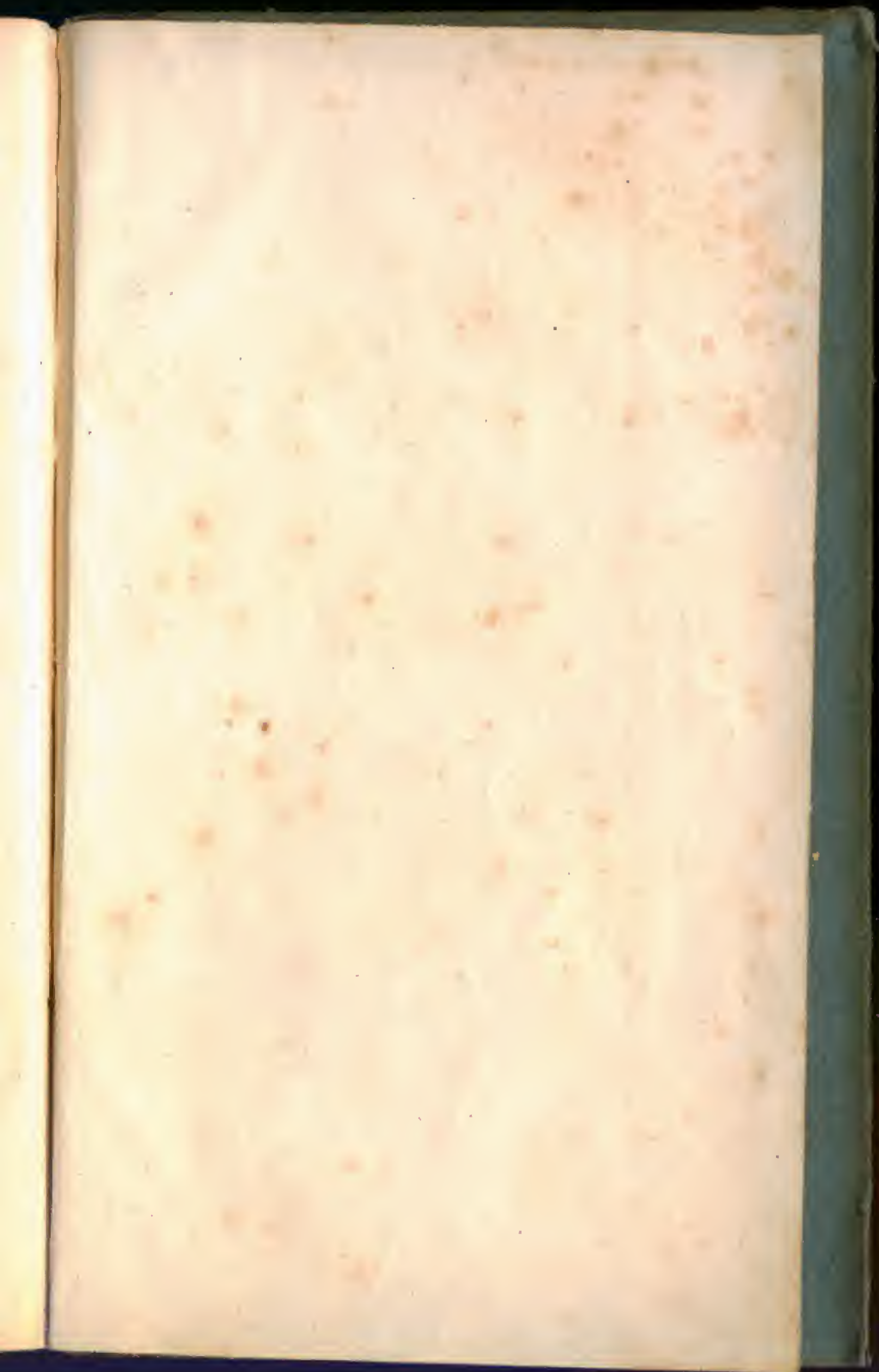
36. Стоить дуб, а в дубѣ дванадцять
гиляк, в кожій гилѣ по штыри
гнѣздѣ, в кожѣм гнѣздѣ по сѣмь
птаха.
37. Бѣлое поле, гусь на нем оре, чор-
не насѣнье, мудрый го сѣе.
38. Чотыре идуть, дванадцять несуть,
де платити треба; еден ся каже.
39. Що росте без корѣня?
40. Що цвиге без цвѣту?
41. Що бѣжить без повода?
42. Питалася швидка свѣрка; чи є хан-
ко дома.
43. Є у нас такій баран, що у него со-
рок рап.
44. Є у нас такій кôнь, що пôд себе ме-
че гнôй.
45. Отець лежить в повитью, а сын пô-
шов по свѣту.
46. Конець села забито вола, до каждой
хвѣчки тягнуться книжки.
47. Корова сива горы позбивала, при-
шла домôв, тай зарычала.
48. Сѣмь миль мосту, а за тым мостом
цвѣт, радує му ся весь свѣт.
49. По земли бѣгав, пôд лавов лѣгав.
50. В лѣсѣ росло, на полю ся пасло,
на градцѣ схло, на столѣ ся
трясло.
51. Чорне як крук, бѣле як свѣт, про-
сте як стрѣла, криве як коса.

52. Меже двома горами, б'ються бараны
золотими рогами.
53. Мій брат Кундрат, на горах, на во-
дах, на жел'зѣ, на тел'зѣ, на
рачачій нозѣ.
54. Иде — дѣд бабу за руку веде.
55. В лѣсѣ росло, листок ймѣло, теперь
носить душу и тѣло.
56. Чотыре брати стрѣляють до одного
пня, а не могут выстрѣлити.
57. Є у нас бучок, а на бучку яворець,
на явôрци конопка, на конопцѣ
глинка, а на глиницѣ млячка, а
в нѣй хвостачка.
58. Два йцять красных, тридцять
сильных, пятьдесят мудрых, а
сто дурных.
59. Суть то росохн, на росохах кадо-
бець, на кадовбци драбинка, на
драбиницѣ гôрка, а на гôрцѣ жер-
дьє; по тѣм жердю дикн пташки
лѣтають, але крылець не мають.
60. Стоит при дорозѣ, розложив обѣ
нозѣ — прійшов хлоп, меже ноги
льон: Щастє дай Воже.

(?)

Филона,
мелко,
мелко,
Хвоіст-
ко-рѣба.

(2) —	1. Товарна.	32. Макôвка.
	2. Терлиця.	33. Сонце. 11.
	3. Кульбака.	34. Стôл накрытій — в мысцѣ капуста. 57
	4. Ланцюх.	35. Борона.
	5. Колеса.	36. Рѣк.
	6. Яблуко — порося.	37. Письмо.
	7. Блоха.	38. Вôз.
	8. Горнець.	39. Камѣнь.
	9. Серп.	40. Папороть.
	10. Мѣсяць.	41. Вода.
	11. Сонце. 11, 33.	42. Мышь — кôт.
	12. Зубы.	43. Ковбиця. — (?)
	13. Вôкна — дверь — пѣчь.	44. Жорна.
	14. Рыба.	45. Дым. 15, 30
	15. Дым. 15, 30, 45	46. Рѣка.
	16. Рѣна.	47. Коса.
(?)	17. Каця.	48. Великдень.
	18. Сокира.	49. Мѣтла.
	19. Ластôвка.	50. Сито. 31.
	20. Човен.	51. Сорока.
	21. Мороз.	52. Звонь.
	22. Ворона — свиня.	53. Млин.
	23. Ягода.	54. Дверѣ.
	24. Перси женскіи.	55. Колыска.
	25. Дорога.	56. Коровичі цыцки.
	26. Кирниця.	57. Стôл накрытій зо стравою.
	27. Борщ квашеный.	58. Лѣта чоловічій.
	28. Рыболовля.	59. Тѣло чоловіче.
	29. Кôт — сало.	60. Плуг.
	30. Дым. 15, 45	
	31. Сито. 31, 50	

Національна бібліотека України
імені В.І.Вернадського
Відділ стародруків
та рідкісних видань

16/21

